

III. ЗАХОДИ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ТА ЗАПОБІГАННЯ НС

3.1 Оповіщення та інформування у сфері цивільного захисту

Кодекс цивільного захисту України визначає, що оповіщення – це доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу й виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення.

Оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій організовується з урахуванням структури державного управління в Україні, максимально прогнозованого характеру й рівня надзвичайних ситуацій.

Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій забезпечується шляхом:

- функціонування загальнодержавної «Сигнал – Україна» (Сигнал – У), територіальних «Сигнал – внутрішньо обласна» (Сигнал – ВО), місцевих «Сигнал – Місцева» (Сигнал – М) автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, спеціальних, локальних та об'єктових систем оповіщення;

- централізованого використання телекомунікаційних мереж загального користування, у тому числі мобільного (рухомого) зв'язку, відомчих телекомунікаційних мереж і телекомунікаційних мереж суб'єктів господарювання в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також мереж загальнонаціонального, регіонального та місцевого радіомовлення і телебачення та інших технічних засобів передавання (відображення) інформації;

- автоматизації процесу передачі сигналів і повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій;

- функціонування на об'єктах підвищеної небезпеки автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

- організаційно-технічної інтеграції різних систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

- функціонування в населених пунктах, а також місцях масового перебування людей, сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло для передачі інформації з питань цивільного захисту.

Загальнодержавна, територіальні, місцеві автоматизовані системи централізованого оповіщення (АСЦО) функціонують на державному, регіональному та місцевому рівнях. Спеціальні, локальні та об'єктові системи оповіщення і створюються і функціонують на об'єктах.

Системи оповіщення усіх рівнів забезпечують передачу інформації з використанням спеціальної апаратури оповіщення, загальнонаціональними, регіональними та місцевими телемережами, телефонним зв'язком, мережею рухомого (мобільного) зв'язку, сигнально-гучномовними пристроями, електронними інформаційними табло, електросиренами, посильним та іншими технічними засобами.

Доведення сигналів, повідомлень про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій до населення, а також інформування здійснюється:

- через публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України», державні і публічні телерадіокомпанії, комунальні, громадські та інші телерадіоорганізації незалежно від форм власності з використанням їх телемереж і мереж ефірного радіомовлення (із супроводом інформації на українській жестовій мові та/або субтитруванням, якщо вона є голосовою, і аудіокоментуванням, якщо вона є лише візуальною);

- через операторів телекомунікацій із залученням телекомунікаційної мережі загального користування (телефонний зв'язок, SMS-повідомлення);

- через інтернет-ресурси (сайти, соціальні мережі);

- сигнально-гучномовними пристроями, електронними інформаційними табло, електросиренами, іншими технічними засобами;

- посильними.

Встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло покладається на органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання. Місця встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло визначаються органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання. Оператори телекомунікації, телерадіоорганізації зобов'язані забезпечити підключення технічних засобів мовлення до АСЦО з установленням спеціального обладнання для автоматизованої передачі сигналів та повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

Загальнодержавна АСЦО здійснює оповіщення центральних органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій **про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій державного рівня**. Відповідальність за утримання у постійній готовності загальнодержавної АСЦО покладено на ДСНС України.

Територіальні АСЦО приймають сигнали й повідомлення від загальнодержавної АСЦО та здійснюють оповіщення районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад, суб'єктів господарювання та сил цивільного захисту, що включені в територіальну схему оповіщення населення, що проживає на території відповідного регіону **про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій регіонального рівня**. Відповідальність за проектування, модернізацію та утримання у постійній готовності територіальних АСЦО покладено на місцеві органи виконавчої влади.

Місцеві АСЦО приймають сигнали й повідомлення від територіальної системи та здійснюють оповіщення сільських і селищних рад, суб'єктів господарювання та населення району, міста **про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій місцевого рівня**. Відповідальність за проектування, модернізацію та утримання у постійній готовності місцевих АСЦО покладено на органи місцевого самоврядування.

Спеціальні системи оповіщення функціонують на гідротехнічних спорудах **Дніпровського й Дністровського каскадів** і на територіях, які потрапляють у зону катастрофічного затоплення, уздовж аміакопроводів, магістральних і відвідних нафто-, газопроводів, на атомних електростанціях і територіях у 30-км зоні навколо атомної електростанції (50-км зоні для Запорізької АЕС), для оповіщення чергових служб з питань цивільного захисту, персоналу об'єктів та населення, яке знаходиться в зоні можливого ураження.

Локальні системи оповіщення функціонують на об'єктах, що за певних обставин можуть створити реальну загрозу виникнення аварії, зона можливого ураження від яких може поширюватися на населені пункти або території інших підприємств, установ і організацій, для оповіщення керівництва і персоналу таких об'єктів, а також населення, яке проживає в зонах можливого ураження та інших підприємств, які розміщені в цих зонах.

Об'єктові системи оповіщення функціонують на об'єктах, які за певних обставин можуть створити реальну загрозу виникнення аварії, зона можливого ураження від якої не виходить за їх територію, для оповіщення керівництва і персоналу таких об'єктів та населення, яке тимчасово перебуває на території об'єкта.

Відповідальність за проектування, модернізацію та утримання у постійній готовності спеціальних, локальних та об'єктових систем оповіщення покладено на керівників цих об'єктів.

Спеціальні, локальні та об'єктові системи оповіщення створюються й функціонують для оповіщення керівництва і персоналу цих об'єктів та інших осіб, які перебувають на території таких об'єктів або у зоні можливого ураження при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій.

На об'єктах підвищеної небезпеки, з метою своєчасного виявлення на них загрози виникнення надзвичайних ситуацій та здійснення оповіщення персоналу й населення, яке потрапляє в зону можливого ураження, створюються і функціонують автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення.

Автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення організаційно-технічно інтегровано до спеціальних, локальних та об'єктових систем та інших систем оповіщення.

Методичне керівництво щодо створення та функціонування систем оповіщення різних рівнів здійснюється ДСНС України.

Стан територіальних автоматизованих систем централізованого оповіщення (ТАСЦО)

ТАСЦО «Сигнал-ВО» збудовані на базі апаратури оповіщення П-160 та П-164, яка розташована на міських і позаміських пунктах управління цивільного захисту регіону, в приміщеннях територіальних філій ПАТ «Укртелеком», міських і районних відділах (відділеннях) Головних управлінь (Управлінь) Національної поліції та знаходиться у постійній готовності й забезпечує доведення сигналів та інформації з питань цивільного захисту до органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій і населення області. З метою підтримки ТАСЦО у працездатному стані в регіонах проводилися планові технічні перевірки систем оповіщення та експлуатаційно-технічне обслуговування апаратури зазначених систем. Орім цього, в окремих регіонах виконуються роботи щодо модернізації існуючих систем централізованого оповіщення.

Середня площа покриття територій автоматизованими системами централізованого оповіщення становить 70,47% площі населених пунктів держави.

Кращий показник покриття зазначеними системами централізованого оповіщення у Черкаській, Хмельницькій областях. Гірший показник у Київській (19%), Тернопільській (38,4%), Луганській (68%) областях.

Обласними державними адміністраціями проводяться певні заходи щодо реконструкції (модернізації) територіальних та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення, оновлення технічних засобів систем оповіщення цивільного захисту різних рівнів.

У 2016 році з місцевих бюджетів профінансовано виконання заходів з реконструкції територіальних автоматизованих систем централізованого оповіщення «Сигнал - ВО» та оновлення їх технічного обладнання у Черкаській (500 тис. грн), Хмельницькій (386,3 тис. грн), Вінницькій (61,3 тис.грн) областях.

Проводяться роботи щодо реконструкції автоматизованих систем централізованого оповіщення в Рівненській, Полтавській областях.

У місті Херсоні проведені роботи щодо побудови сучасної автоматизованої системи централізованого оповіщення населення, органів управління, сил цивільного захисту та суб'єктів господарювання.

Роботи щодо впровадження першої черги автоматизованої системи оповіщення проводяться також у місті Києві.

Завдяки участі у Програмі прикордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ЄІСП) Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 роки і для забезпечення своєчасного оповіщення мешканців частини прикордонних населених пунктів, які проживають у зоні можливого підтоплення вздовж річок Уж, Тиса, Латориця в Закарпатській області впродовж 2016 року збільшено загальну кількість електросирен та гучномовців на 37 одиниць. На сьогодні у рамках першого та другого етапів програми змонтовано п'ять ретрансляційних станцій, а також відповідні засоби оповіщення у 5 містах обласного значення та 65 населених пунктах дев'яти районів області.

Передбачено та освоєно кошти на утримання систем централізованого оповіщення і експлуатаційно-технічне обслуговування (далі – ЕТО) апаратури оповіщення і зв'язку з місцевих бюджетів, зокрема в Сумській області – 1 289,828 тис. грн, Миколаївській області – 866,495 тис. грн, м. Києві – 834,745 тис. грн, Львівській області – 697,2 тис. грн, Полтавській області – 550,0 тис. грн, в Запорізькій області – 520,0 тис. грн, Вінницькій області – 500,0 тис. грн. Не передбачалося коштів на реалізацію цих заходів у Дніпропетровській, Донецькій, Івано-Франківській, Одеській та Харківській областях.

Заборгованість за утримання системи централізованого оповіщення з урахуванням

заборгованості за попередні роки в областях становить: у Дніпропетровській – 1 365,668 тис. грн, Одеській – 1 230,0 тис. грн, Київській – 1 102,8 тис. грн, Волинській – 578,766 тис. грн, Черкаській – 528,492 тис. грн, Миколаївській – 94,035 тис. грн.

У 2016 році не виділено коштів на проведення експлуатаційно-технічного обслуговування територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення в Харківській та Чернівецькій області. Значно менше коштів від потреби на зазначені цілі виділено у Волинській (39 %), Київській (14%) областях.

З огляду на вищезазначені показники, з кращого боку відзначаються Черкаська, Хмельницька області, місто Київ.

Найгірші показники – Харківська, Чернівецька, Волинська області.

Вінницька область

До складу територіальної АСЦО входять 124 електросирени, що доводять до населення сигнал «Увага всім!». Інформування населення області з питань цивільного захисту здійснюється за допомогою ефірного мовлення, і 4-х звукових каналів телебачення УТ-1, 1+1, Інтер та Віта.

Волинська область

До складу територіальної АСЦО, входять 70 електросирени що доводять до населення сигнал «Увага всім!». Додатково встановлено 70 сигнально-гучномовних пристроїв, зокрема: у місцях з масовим перебуванням людей на автомобільних вокзалах – 23, на залізничних вокзалах – 14, на стадіонах – 4, в інших місцях – 20.

Дніпропетровська область

До складу територіальної АСЦО входить 73 комплекти апаратури П-160, П-164, стійок СЦВ – 155, радіотрансляційних вузлів – 218, вуличних гучномовців – 260 (з них централізованого включення – 23), радіоточок – 35567, електросирен С-40, С-28 – 636 (з них централізованого включення – 410, автономного – 220), електросирен С-40, С-28 спеціальних систем оповіщення – 125.

Для оповіщення та інформування населення задіяні радіостанції Дніпропетровського радіотелевізійного передавального центру УКХ діапазону і телебачення – по обласним телевізійним каналам метрового та дециметрового діапазонів, які також транслюються по мережам кабельного телебачення. Ведеться робота з обласними радіокомпаніями, що ведуть трансляцію мовлення у діапазоні УКХ.

В області існують спеціальні системи оповіщення:

- по Дніпровському каскаду ГЕС;
- по трасі аміакопроводу «Тольяті - Одеса»;
- 50 км зони від Запорізької АЕС, в яку потрапляють міста та райони області.

Крім цього, продовжується підконтрольна експлуатація пускового комплексу «РЕГІОН» з використанням новітніх технологій, до якого підключена місцева система оповіщення міста Тернівка й універсальні блоки оповіщення, та працює система циркулярного виклику з можливістю розсилки СМС-повідомлень для зборів комісії ТЕБ і НС, Евакокомісії, служб цивільного захисту та передачі штормових попереджень.

У 2016 році в місті Дніпро продовжилася робота по створенню місцевої системи оповіщення з використанням новітніх технологій, на що було виділено з міського бюджету **1 млн 200 тис. грн**, встановлено 10 універсальних блоків оповіщення (імітують звук електросирени та передають мовну інформацію) і придбано обладнання для пересувного пункту управління, працює система циркулярного виклику.

Систему 112 у місті Дніпро не створено, але здійснюється прийом викликів за номером «112» від операторів мобільного (рухомого) зв'язку ПрАТ «Київстар» і ПрАТ «МТС», ТОВ «АСТЕЛІТ», а також від ПрАТ «Телесистеми України» до Оперативно-координаційного центру Головного управління (далі – ОКЦ Головного управління ДСНС України). Прийом викликів здійснюється цілодобово. При цьому забезпечено передачу інформації, що належить до компетенції екстрених служб 101, 102, 103, 104 та консультаційного центру Головного управління ДСНС України по існуючих каналах прямого зв'язку й додаткових лініях

телефонного зв'язку. В середньому за добу приймається за номером «112» від 600 до 1000 викликів, 20% дзвінків відноситься до компетенції реагування екстрених служб (101, 102, 103, 104), решта – помилкові дзвінки, які поступають не для надання допомоги екстреними службами (балощі дітей, розіграші, абоненти мобільних операторів).

Роботу щодо подальшого впровадження Системи 112 у Дніпропетровській області продовжено.

На території області функціонують 82 хімічно небезпечні ОПН і 533 інших ОПН.

Тільки 34% хімічно-небезпечних ОПН мають локальні системи оповіщення та 12% від загальної кількості інших ОПН.

Донецька область

За підсумками перевірок визначено, що територіальна АСЦО області перебуває в стані готовності до застосування.

Усього для централізованого оповіщення населення регіону задіяні стійки циркулярного виклику, електросирени, гучномовці, радіотрансляційні вузли, дровові радіоприймачі. В середньому електросиренами та вуличними гучномовцями охоплено 53% території області, з урахуванням радіо і телебачення та інших технічних засобів оповіщення – 75% відповідно. Зокрема, на об'єктах підвищеної небезпеки області функціонують локальні системи оповіщення, до складу яких входять пульти управління, трансляційне обладнання, сигнальні пристрої (сирени), гучномовці й лінії зв'язку загального користування. Запуск локальних систем оповіщення суб'єктів господарювання здійснюється з диспетчерського пульта, з аварійних пултів на ділянках з небезпечними чинниками або в автоматичному режимі системою раннього виявлення загрози виникнення надзвичайної ситуації.

Житомирська область

До складу територіальної АСЦО входить 109 електросирен та 78 сирен автономного включення.

За підсумками планової комплексної технічної перевірки територіальної АСЦО спрацювало 89 електросирен, що становить 82%. Відсоток оповіщення населення в містах області становить: у Житомирі 80%, Коростені 80%, Новоград-Волинському 85%, Бердичеві 93%. Значно менший відсоток оповіщення населення в сільській місцевості.

Радіотрансляційні вузли – 73 сільських та 23 міських, які забезпечують трансляцію на 27762 точки проводового радіомовлення. Разом з тим діє мережа гучномовців, розміщених в місцях масового перебування людей, а саме: в торгових центрах і ринках, на залізничних й автовокзалах, у паркових зонах та місцях відпочинку, яка забезпечує оповіщення 72% населення області. Для оповіщення та інформування населення залучено телерадіокомпанії (ТРК) «Ефір», «Союз –ТВ», радіокомпанія «Крок-радіо».

Стійки циркулярного виклику – 27 комплектів, що використовуються для оповіщення керівного складу райдержадміністрацій. За допомогою комплексів «ОЛЬХА» та «Атрис» здійснюється оповіщення керівного складу облдержадміністрації, обласних комісій ТЕБ і НС, евакокомісії та працівників управління.

Закарпатська область

Оповіщення керівного складу цивільного захисту області здійснюється за допомогою автоматизованої системи оповіщення «АТРИС», а керівного складу місцевих органів державної виконавчої влади із залученням автоматизованих систем оповіщення «ШТОРМ» та стійок циркулярного виклику. Дані засоби оповіщення дозволяють автоматизовано оповістити до 90% керівного складу та 90% особового складу комісій ТЕБ та НС.

До оповіщення та інформування населення області про загрозу або виникнення назвичайних ситуацій залучено теле- і радіомовні компанії, зокрема через FM-студії: «Закарпаття-FM», Радіо «Слатіна», «Люкс-FM», «Радіо FM-Версія», «Тиса-FM», а також телерадіокомпанії «Тиса-1», «M-Studio», «Даніо», «Хуст», «Виноградів-ТВ», «Міжгір'я-ТВ», ПП «Горянка» та інтернет-видання.

Заборгованість за 2016 рік перед Закарпатською філією ПАТ «Укртелеком» та КП «Укрспецзв'язок» станом на 01.01.2017 року відсутня.

З метою вдосконалення та розвитку територіальної АСЦО в області затверджено рішенням сесії обласної ради від 22 грудня 2015 року №79 Програму розвитку системи зв'язку, оповіщення та інформатизації Закарпатської області на 2016 – 2020 роки. На виконання заходів, передбачених вищезазначеною Програмою, збільшено загальну кількість електросирен та гучномовців на 37 одиниць, тим самим збільшено загальну площу покриття системою оповіщення на 60 кв. км.

Окрім того, в області, у рамках реалізації «Програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна на 2007-2013 роки», за рахунок грантових коштів, починаючи з 2007 року здійснюється впровадження проекту технічної допомоги Європейського Союзу «Система раннього оповіщення Україна – Словаччина». Метою даного проекту є забезпечення своєчасного оповіщення у разі повені або виникнення інших надзвичайних ситуацій мешканців частини прикордонних населених пунктів, які проживають у зоні можливого підтоплення вздовж річок Уж, Тиса, Латориця Закарпатської області та Кошицького краю Словацької Республіки.

У рамках реалізації I етапу цього проекту в 3-х містах обласного значення та 7 районах області змонтовано сучасну систему централізованого оповіщення населення на базі модульного електронного обладнання й електричних сирен з можливістю як централізованої, так і автономної роботи кожної з них. Зокрема, змонтовано 25 сучасних сирен та 3 ретранслятори.

Упродовж 2016 року впроваджено реалізацію II етапу проекту у ході якого ще 40 населених пунктів області додатково охоплено вищенаведеною системою оповіщення. Зокрема змонтовано 40 сучасних сирен та 2 ретранслятори. Засоби оповіщення, які встановлено у рамках реалізації спільного українсько-словацького проекту, є складовою системи централізованого оповіщення «Сигнал-ВО».

Загальний обсяг грантових коштів, виділених для реалізації заходів I та II етапів цього проекту на території області, склав 1 702 796,70 євро, що в гривнях, відповідно до офіційного курсу НБУ, за станом на 01 січня 2017 року становить 51 083,90 тис. гривень.

У Закарпатській області в Басейновому управлінні водних ресурсів річки Тиса наявний програмно-моделюючий комплекс для моделювання прогнозування та оцінки паводків - це автоматизована інформаційно-вимірювальна система АІВС-«Тиса».

Наявність сучасної автоматизованої системи моніторингу паводків АІВС-«Тиса» дає змогу відслідковувати ситуацію на річках, моделювати варіанти розвитку паводку та своєчасно вживати організаційні й технічні заходи з попередження і зменшення негативних наслідків. До основних завдань АІВС-«Тиса» належать: оперативне прогнозування гідрографів паводків на ріках басейну за допомогою спеціального математичного, інформаційного і програмного забезпечень; підготовка достовірної прогнозної інформації про параметри паводку і передача її в автоматичному режимі відповідним службам оповіщення та протипаводковим підрозділам; видання рекомендацій для прийняття управлінських рішень по безаварійному пропуску паводків.

Створення АІВС-«Тиса» спрямовано на забезпечення управління водними ресурсами басейну р. Тиса, програми боротьби з паводками, дає можливість здійснити автоматизацію і розширення зон спостережень, збору й обробки інформації з районів інтенсивного формування стоку (гірські, передгірні), попередження про формування, проходження паводків та вжиття відповідних заходів по захисту територій від затоплень.

Автоматизована інформаційно-вимірювальна система для прогнозу паводків і управління водними ресурсами в басейні р. Тиси забезпечує функціонування багатьох підсистем. У складній системі передбачено вирішення важливих часткових цілей, сукупність яких, у вигляді підсистем, можна розглядати як модель великої системи. Функціональна структура АІВС-«Тиса» передбачає розподіл системи на такі підсистеми:

- прогнозування дощових, тало-дощових і селевих паводків;
- контроль параметрів та прогнозування якості природних і скидних вод;
- прогнозування зон затоплення й можливих збитків від затоплення дощовими, тало-

дошовими і селевими паводками;

- розробка оперативних планів протипаводкових заходів;
- функціонування водного господарства в особливий період (підсистема ЦЗ).

Також у рамках цього проекту була встановлена система прийому інформації для отримання інформації з супутника EUMETSAT.

У складі системи в рамках проекту Tacis «Оцінка ризику та управління повеннями в Закарпатській області» встановлено 8 гідрометеорологічних і 5 метеорологічних вимірювальних станцій із супутниковим зв'язком в басейні річок Тиса, Латориця та Уж.

Проект «Протипаводковий менеджмент в Словаччині та Україні» (фінансується датським агентством DANCEE) – заплановано встановлення на українській території проекту 3-х автоматизованих вимірювальних станцій на річках Уж і Латориця з інтеграцією їх в існуючу систему.

Запорізька область

Розроблено технічні умови та підключено обладнання системи «112» до мережі Запорізької філії ПАТ «Укртелеком» для створення інформаційно-диспетчерської служби допомоги населенню 112.

Можливість здійснення дзвінків з телефонів рухомого (мобільного) зв'язку на номер 112 впроваджена в усіх районах області та м. Запоріжжя, за виключенням оператора «Life», який використовує звуковий запис з проханням передзвонити на номери 101 або 102 при надходженні виклику на номер 112.

Івано-Франківська область

Електросирени в кількості 63 одиниці територіальної АСЦО охоплюють 36,1% території області. До оповіщення населення області шляхом передачі СМС-повідомлень залучено оператора рухомого (мобільного) зв'язку «Київстар». Удосконалено систему оповіщення (стійкі циркулярного виклику СЦВ) програмно-апаратним комплексом «АТРІС». Окрім цього, оповіщення та інформування населення здійснюється за допомогою 10 телеканалів, гучномовних систем 5 великих торговельних центрів; шляхом оперативного висвітлення повідомлень на сторінках інтернет-видань (сайт ОДА та шість найпопулярніших в області сайтів). З метою розвитку й модернізації системи зв'язку, покращення якості управління силами і засобами під час надзвичайних ситуацій в Управлінні ДСНС України в області введено в експлуатацію абонентський комплект супутникового зв'язку за технологією «TOOWAY». Комплект дозволяє організувати вихід у телефонну мережу загального користування, надає можливість виходу в мережу Інтернет та входження в систему відеоконференцзв'язку з місць ліквідації надзвичайних ситуацій. Також введено в дію цифрову телекомунікаційну систему «CommunicationServer 1000M», з метою розвитку цифрової мережі зв'язку.

В області організовано взаємодію чергових служб Управління ДСНС України та диспетчерів служб «102», «103» та «104» у разі надходження виклику від заявника за номером «112».

Київська область

Усього система оповіщення області об'єднує 922 блоки апаратури: П-159 (П-157), П-160, П-164 та Р-413. Для оповіщення керівного складу цивільного захисту області встановлено 49 стояків циркулярного виклику П-164Ц, на які підключено 2191 абонент (монтована ємність 4120 абонентів). Для доведення до населення сигналу оповіщення «Увага всім» використовується 225 радіотрансляційних вузлів, до яких підключено 46436 радіоточок, 176 вуличних гучномовців (з них 147 у робочому стані, що становить 83,5%) та 83 електросирени (з них 55 у робочому стані, що складає 66%). Площа покриття територіальної АСЦО «Сигнал-ВО» складає 20,7%.

Керівний склад ЦЗ області, члени постійної комісії з питань ТЕБ та НС облдержадміністрації, евакокомісії області й особовий склад ДЦЗ КОДА оповіщаються оперативним черговим ДЦЗ КОДА та його помічником по системі багатоканального мовного оповіщення «АТРІС», керівний склад міста Біла Церква оповіщається по системі «Орех-О».

Для поліпшення інформаційного забезпечення населення області з директорами теле- і

радіомовних компаній, розташованих на території міст та районів, укладено договори про співробітництво й затверджено спільні інструкції про порядок оповіщення населення на випадок виникнення необхідності в оповіщенні населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій по каналах телебачення і радіомовлення.

Кіровоградська область

До складу ТАСЦО входить 20 станційно-лінійних дільниць, які обслуговують 399 міських та сільських АТС на 215736 номерів, з них задіяні 114,364 тис. номерів, 52 радіотрансляційних вузлів, до яких підключено 6 вуличних гучномовців та 10747 радіоточок, телепередавачі й радіопередавачі, 52 стійок СЦВ, 655 абонентів та 104 електросирени.

Оповіщення керівного складу області здійснюється на квартирні та службові, які включені в стійки циркулярного виклику й за допомогою української цифрової системи оповіщення «АТРІС» і GSM комутаторів на міські та мобільні телефони.

З метою вдосконалення та розвитку регіональної системи централізованого оповіщення рішенням другої сесії Кіровоградської обласної ради сьомого скликання від 25 грудня 2015 року № 13 затверджено Обласну програму цивільного захисту Кіровоградської області на 2016-2020 роки.

Для поліпшення інформаційного забезпечення населення області з директорами теле- й радіомовних компаній, розташованих на території міст та районів, укладено договори про співробітництво і затверджено спільні інструкції про порядок оповіщення населення на випадок виникнення необхідності в оповіщенні населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій по каналах телебачення і радіомовлення.

На території області розташовано 457 потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки, з яких 453 (99,1%) зареєстровано в державному реєстрі потенційно небезпечних об'єктів та 214 об'єктів підвищеної небезпеки.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодію з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104».

Львівська область

Оповіщення населення області здійснюється за допомогою 181 електросирен (з них 85 у м. Львові), 96 вуличних гучномовців та більше як 73 тис. радіоточок проводового радіомовлення. З урахуванням телебачення, ефірного і проводового радіомовлення охоплено до 90 відсотків населення області. Загальна кількість діючих радіоточок у Львівській області складає 73159 шт. В області не радіофіковано 1220 населених пунктів з 1927 (63,31%). Окрім мережі проводового радіомовлення, УКХ радіомовлення (програма «УР-1») і телевізійного каналу (ТРК «Львів»), забезпечено трансляцію повідомлень цивільного захисту в FM - діапазоні «Львівське радіо», на каналі телебачення УТ-1 НТКУ, в програмах онлайн-мовлення мережі Інтернет. Також до інформування населення активно залучаються регіональні радіостанції «Галичина ФМ», «Львівська хвиля». Актуальна інформація з питань цивільного захисту постійно висвітлюється в електронних засобах масової інформації та в соціальній мережі «Facebook».

Впроваджено перший етап «транзитної» Системи-112, яка використовується як Call-центр для взаємодії зі службами екстреного виклику міста – «102», «103», «104». Подальший розвиток Системи-112 передбачає модернізацію вузлів зв'язку наявних оперативно-диспетчерських служб (102, 103, 104), інтеграцію їх з програмно-апаратним комплексом Системи-112. На даний час більшість служб екстреної допомоги міста Львова та області не готові до інтеграції зі Службою-112 через відсутність сучасних апаратно-програмних комплексів для обробки заявки викликів, висилки сил і засобів, координації їх спільних дій, інформаційної підтримки.

Протягом 2016 року в оперативно-координаційний центр Головного управління на екстрений номер «112» поступило понад 520 000 дзвінків, з них опрацьовано й переадресовано 59 637 викликів на інші екстрені служби та Call-центр (гарячу лінію) Львівської обласної державної адміністрації.

Миколаївська область

Організаційно апаратуру оповіщення створено на базі 4 центрів телекомунікаційних послуг і 19 станційно-лінійних дільниць телекомунікаційних послуг, підприємств зв'язку обласного центру, які об'єднують 461 міських та сільських АТС на 314401 номерів, з них задіяні 169166 номерів, 212 радіотрансляційних вузлів, до яких підключено 276 вуличних гучномовців та 4174 радіоточок, телепередавачі й радіопередавачі, 88 стійок СЦВ ємністю на 3520 абонентів та 244 електросирени.

Для поліпшення інформаційного забезпечення населення області з директорами теле- і радіомовних компаній, розташованих на території міст та районів, укладено договори про співробітництво й затверджено спільні інструкції про порядок оповіщення населення на випадок виникнення необхідності в оповіщенні населення при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій по каналах телебачення і радіомовлення.

На даний час з операторами радіомовних компаній вирішується питання щодо встановлення вуличних гучномовців на зупинках громадського транспорту, ринках, стадіонах, супермаркетах. У м. Миколаєві встановлено 224 вуличних гучномовці.

За результатами ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки на території області визначено 171 ОПН. Протягом року для 65 об'єктів розроблено та відповідно узгоджено графіки впровадження локальних систем оповіщення. Для 66 об'єктів, що становлять 38% від загальної кількості, технічні умови погоджені органом державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки, для 65, що становить 37% від загальної кількості, розроблена відповідна проектна документація. На 46 об'єктах, що становить 27% від загальної кількості, локальні системи змонтовано. Прийнято в експлуатацію 24 (14%) локальних систем оповіщення.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодіє з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику 102, 103, 104.

Одеська область

До складу ТАСЦО входять: електросирени – 344 шт; абоненти апаратури П – 162-1 – П-160н – 36 од.; абонентські радіоточки – 198 тис. од.; вуличні гучномовці – 102 шт; стійок СЦВ – 192 шт. Крім цього до оповіщення населення задіяні: канали телебачення № 38 ООДТРК, ТК «Нова Одеса», ТК «МиГ» м. Южне; оператор рухомого (мобільного) зв'язку «Life»; шість радіопередавачів УКХ діапазону Одеського теле-, радіоцентру; 10 радіоретрансляторів FM-діапазону Одеської філії ПАТ «Укртелеком» для ефірного мовлення.

Полтавська область

До оповіщення населення регіону залучено обласний радіотрансляційний центр „Красногорівка» та передавачі обласного радіо «Ваша хвиля», що здійснюють ретрансляцію сигналів та повідомлень на загальну площу 70% від загальної території області. В разі необхідності для інформування населення залучаються студії радіо та телебачення ОД ТРК «Лтава» та інші оператори телерадіомовлення на території області, в яких закладені необхідні повідомлення ЦЗ. З метою підвищення надійності оповіщення керівного складу області використовується апаратно-програмний комплекс «АТРІС» з можливістю доведення інформації по стаціонарних та мобільних телефонах, а також сервіс групової розсилки повідомлень (СМС).

Під час перевірок ТАСЦО виявлено 21 випадок пошкодження апаратури в районах області. Несправності, що виникли, були усунуті в ході перевірок. Заборгованість за експлуатаційно-технічне обслуговування апаратури ТАСЦО перед підприємствами електрозв'язку відсутня.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодіє з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104». Забезпечено прийом повідомлень за єдиним номером «112» з телефонів операторів рухомого (мобільного) зв'язку.

Рівненська область

До складу ТАСЦО входять 73 електросирени централізованого запуску, з них працює 76% (56 електросирен) від загальної кількості та 137 гучномовців у населених пунктах області, з

яких працює 34% від загальної кількості (всього 47, у тому числі 28 в м. Рівне) та 18321 радіоточка, в тому числі 1931 у сільській місцевості. Крім цього, для оповіщення населення області використовуються FM-радіостанції «Радіотрек», «Перець FM», «Авторадіо» «Супер радіо», «Люкс FM», «Радіотрек», „Бурштиновий шлях» та телеканал «УТ-1». Близько 87% населення області мають приймачі FM-радіостанцій.

Оповіщення керівного складу забезпечується через використання 33 стаціонарних стійок циркулярного виклику (загальна ємність 2180 абонентів). До стійок централізованого виклику автоматизованої системи централізованого оповіщення підключено 690 абонентів (138 абонентів у м. Рівне), що складає всього 31% від загальної кількості абонентських комплектів СЦВ. Слід також зазначити, що із 690 абонентів, заведених на СЦВ, 445 – це службові телефони, а 245 – домашні.

Станом на 01.12.2016 в області підключено 18321 радіоточок (на 01.10.2012 було 37526 радіоточок), в тому числі 1318 у сільській місцевості. Основна причина зменшення кількості радіоточок – відмова населення у користуванні ними через значне збільшення абонентської плати та скорочення мереж проводового мовлення в сільських населених пунктах області.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодію з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104».

Сумська область

До системи оповіщення входить 193 електросирени, із них – 118 електросирен централізованого запуску, 76 радіотрансляційних вузлів Сумської філії ПАТ «Укртелеком», які забезпечують роботу 50 вуличних гучномовців та 34261 радіоточок проводового мовлення. В разі необхідності для інформування населення залучаються Сумська обласна телерадіокомпанія, фактичне охоплення населення області: телевізійним сигналом цифрового мовлення складає 76,7%, а також FM студії «Слобода» охоплення населення області сигналом FM - радіомовлення складає 84,6%. На місцевому рівні додатково до оповіщення задіюються оператори телерадіомовлення, FM- студії, з якими відпрацьовані сумісні інструкції та закладені відповідно до керівних документів друковані й записані тексти повідомлень цивільного захисту. Регіональна цільова програма захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2014-2018 роки, передбачає заходи та видатки на модернізацію ТАСЦО.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодію з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104».

Харківська область

До складу ТАСЦО входить 168 електросирен, близько 125 тис. радіотрансляційних точок та охоплює біля 80% території населення області.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодію з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104».

Херсонська область

Оповіщення керівного складу облдержадміністрації, Херсонського міськвиконкому, райвиконкомів м. Херсона, відповідних комісій з питань ТЕБ та НС, працівників департаменту з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації, відділу з питань ЦЗ м. Херсона, відділів з питань ЦЗ міських районів м. Херсона, керівного складу ГУ ДСНС у Херсонській області проводиться за допомогою апаратури централізованого оповіщення «Орех-О».

До складу територіальної АСЦО входять 46 електросирен, 16253 радіоточок, з них у м. Херсоні – 9764 радіоточки.

Для управління пожежно-рятувальними підрозділами розгорнуто мережу оперативного радіозв'язку у складі 20 стаціонарних, 75 автомобільних та 106 переносних радіостанцій.

Радіомережею охоплено м. Херсон і 19 районів області. Для організації стійкого радіозв'язку при гасінні масштабних лісових пожеж, введено в дію пересувний радіоретранслятор УКХ діапазону. Для передачі інформації в умовах нестійкого радіозв'язку, введено режим пакетної передачі даних (ROS, MixW). Даний режим дозволяє передавати текстові та графічні повідомлення з використанням штатних засобів радіозв'язку. Проведено дослідну експлуатацію та введено в дію комплект обладнання для організації альтернативного каналу зв'язку з місця ліквідації НС за допомогою технології CDMA.

Для організації зв'язку при ліквідації НС, в умовах нестійкого радіозв'язку, неможливості прокладання прямого телефонного зв'язку (лісові масиви, велика відстань від населених пунктів, умови рельєфу місцевості тощо), введено в експлуатацію систему супутникового зв'язку за технологією «TOOWAY». Канал супутникового зв'язку дозволяє підключатись до відомчої телекомунікаційної мережі з місця ліквідації НС та організувати аудіо-, відеозв'язок онлайн трансляції, передачу даних, отримувати доступ до мережі Інтернет. У 2016 році встановлено 15 сучасних електронних сирен для передачі сигналу «Увага всім» та мовних повідомлень про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій до населення м. Херсона. Для оповіщення та інформування населення з питань цивільного захисту залучено FM-радіо «Таврія», яке здійснює ретрансляцію інформації на всю територію області.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодію з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104».

Хмельницька область

До складу територіальної АСЦО входять: електросирени – 135 шт. (72 автоматизованого запуску та 63 – ручного запуску), що забезпечують доведення сигналу «Увага всім». Електросирени розміщені в обласному й районних центрах, забезпечують оповіщення близько 80% населення цих населених пунктів.

За допомогою абонентських радіоточок проводового радіомовлення області можна оповістити 16,3% населення (близько 218 тис. осіб).

Через ефірне радіомовлення, FM-радіостанції та телебачення – 100%.

До оповіщення та інформування населення з питань цивільного захисту залучались ОДТРК «Поділля-Центр», радіокомпанія «НБМ-Радіо» (Петро FM), дочірнє підприємство «Дитяче Телевізійне агентство» (33 канал), ТОВ «Медіа Дім РІА» (Авто Радіо, Наше радіо, Радіо п'ятниця, ОК FM, Хіт FM).

З метою вдосконалення системи оповіщення органів державної влади та місцевого самоврядування про надзвичайні ситуації на кризовому центрі обласної державної адміністрації встановлено два пристрої автоматичного дозвону DTR-08-GSM з програмним забезпеченням, які підключені до комп'ютерів і дозволяють передавати інформаційні повідомлення по одному мобільному та двом аналоговим телефонним каналам з фіксацією результатів оповіщення. Для оповіщення використовуються інформаційні повідомлення у голосовому вигляді та у вигляді SMS-повідомлень.

Проведено роботи з придбання, ремонту і встановленню 5 сирен ручного запуску, 61 вуличний гучномовець, 3 мегафони та 745 FM-приймачів, 7 пристроїв автоматичного дозвону. Відновлено роботу 71 радіоточки в сільських радах та місцях з масовим перебуванням людей. Загалом на зазначені заходи виділено та освоєно більше 386 300 грн, встановлено 7 пристроїв автоматичного дозвону.

Чернівецька область

До складу територіальної АСЦО входять: 34 електросирени, 52 вуличних гучномовця, 69 радіотрансляційних вузлів, 2 пересувних радіовузли, 31 947 радіоточок.

Оповіщення та інформування населення Чернівецької області здійснюється через засоби масової інформації: Чернівецьку ОДТРК, ТОВ міську ТРК «Чернівці», ТОВ «Телерадіокомпанія А.С.С.» ТОВ телерадіокомпанія «Станція», КП «Телерадіоорганізація Сокиряни», які забезпечують покриття близько 90% території області.

Впроваджено систему оповіщення керівного складу області й комісії з питань ТЕБ та НС,

комісії з питань евакуації, керівного складу районних державних адміністрацій за допомогою СМС-повідомлень по мережах мобільних операторів від оперативного чергового цивільного захисту Чернівецької облдержадміністрації.

На території області функціонують 118 об'єктів підвищеної небезпеки, з яких 111 об'єктів не обладнані автоматизованими системами раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення.

Чернігівська область

До складу територіальної АСЦО входять 111 електросирен (94 електросирени – працездатні, 17 – непрацездатні у зв'язку із закриттям підприємств), 7 радіопередавальних станцій ефірного мовлення (радіостанція «Наше Радіо» та інші). Для 100-відсоткової озвученості території області потребує установки додаткових 80 електросирен.

На пункті управління начальника цивільного захисту Чернігівської області встановлено і функціонує автоматизоване робоче місце, яке дозволяє проводити оповіщення керівного складу, чергові служби області та районів по мобільним і стаціонарним телефонам за допомогою СМС-повідомлень та речових повідомлень.

З питань створення інформаційно-телекомунікаційної автоматизованої системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером «112», організовано взаємодію з ПАТ «Укртелеком» та службами екстреного виклику «102», «103», «104».

Висновки:

1. Діюча система централізованого оповіщення готова до передачі сигналів про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій до керівного складу територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту, її ланок та населення в мирний час та особливий період.

2. Апаратура, що використовується в діючих системах централізованого оповіщення, вичерпала ресурс експлуатації, застаріла і знята з виробництва. Ремонтні комплекти використано повністю. Через надмірні строки експлуатації збільшується кількість технічних несправностей.

3. Систематичне недофінансування заходів щодо здійснення модернізації та ЕТО апаратури оповіщення та зв'язку погіршує стан готовності територіальних АСЦО.

4. Мережа проводового радіомовлення (радіоточок), що залучається до оповіщення населення, скорочується кожен рік.

5. Існуючі системи оповіщення населення потребують модернізації з урахуванням розвитку сучасних (цифрових) технологій обробки, зберігання та передачі інформації (перехід з аналогової на цифрову обробку, зберігання та передачу сигналів оповіщення та інформації).

6. Виникають ускладнення під час укладання договорів на здійснення ЕТО апаратури оповіщення і зв'язку між органами виконавчої влади та профільними підприємствами, у зв'язку зі зміною форм власності зазначених підприємств.

7. Нормативно-правові акти та нормативні документи у сфері організації оповіщення та зв'язку потребують вдосконалення. З метою вирішення цих питань ДСНС підготувала проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення з організації оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту», зазначений проект проходить процедуру погодження із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади.

3.2 Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи

Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту

Для захисту населення від небезпеки використовують різні способи і засоби. Важливе значення приділяється укриттю населення у захисних спорудах.

Незадовго до початку Другої світової війни було розпочато будівництво сховищ для захисту населення від розривів бомб і снарядів, газосховищ для захисту від токсичної дії бойових отруйних речовин і масово розгорталося безпосередньо з початком бойових дій. Під

час війни у великих населених пунктах використовувалися захисні споруди (сховища для захисту населення), які відіграли важливу роль у порятунку та збереженні життя людей.

У 80-ті роки минулого століття збільшилась імовірність раптового застосування зброї масового ураження. У зв'язку з цим неможливо було проведення евакуації у короткі терміни. Укриття населення у захисних спорудах стало основним і найбільш надійним способом захисту. У ці роки в окремих містах і районах здійснювалося будівництво сховищ для всього працюючого населення з розрахунку укриття його за місцем роботи та місцем проживання. Було створено нові типи захисних споруд, організовано виробництво збірних залізобетонних конструкцій, інженерно-технічного обладнання та контролювалось їх використання у мирний час для господарських, культурних, побутових потреб та підтримання їх у готовності.

У результаті реалізації інженерно-технічних заходів з цивільної оборони було створено фонд захисних споруд цивільної оборони, який становить основу системи інженерного захисту населення від зброї масового ураження в сучасних умовах. Захисні споруди будувалися для забезпечення укриття персоналу найбільш важливих об'єктів (оборонного, паливно-енергетичного комплексу, транспортної інфраструктури тощо). До фонду захисних споруд цивільного захисту належать сховища, протирадіаційні укриття, споруди подвійного призначення і найпростіші укриття наявні на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці незалежно від форм їх власності та підпорядкованості.

Станом на 10.01.2017 в Україні на обліку 21 763 захисних споруд цивільного захисту (5837 сховищ та 115926 протирадіаційних укриттів).

За результатами перевірок, здійснених упродовж 2016 року (перевірено 98,75% захисних споруд). Визначено, що 32,5% захисних споруд від загальної кількості «не готові» до використання за призначенням (у 2015 році – близько 42%), 58,2% – «обмежено готові» (у 2015 році – 48%) та тільки 9,3% «готові» (у порівнянні з минулим роком майже без змін). За рік кількість «неготових» захисних споруд зменшилась майже на 10%. Робота з приведення захисних споруд у готовність до використання за призначенням триває.

Найгірший стан готовності захисних споруд у Луганській (не готові до використання за призначенням 68,08% захисних споруд), Донецькій («не готові» 54,4% захисних споруд), Сумській («не готові» 52,38% захисних споруд), Дніпропетровській («не готові» 42% захисних споруд) та Житомирській («неготові» 40% захисних споруд) областях.

На сьогодні однією з основних причин неготовності захисних споруд до використання за призначенням є невідповідність діючим вимогам їх фільтровентиляційного обладнання, зокрема через перевищення граничних термінів експлуатації фільтрів-поглиначів та необхідності їх заміни. Фільтри-поглиначі для фільтровентиляційного обладнання захисних споруд, що передбачені ДБН В 2.2-5-97 «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони», в Україні не виробляють. До останнього часу їх єдиним виробником залишалася Російська Федерація, імпорт з якої на сьогодні є неможливим.

ДСНС України вбачає серед можливих варіантів розв'язання зазначеної проблеми шляхи налагодження виробництва фільтровентиляційного обладнання українськими підприємствами-виробниками, а також сертифікацію обладнання іноземного виробництва.

З метою забезпечення 100% укриття населення місцевими органами виконавчої влади спільно з територіальними органами ДСНС України уточнено розрахунки укриття, визначено потреби фонду захисних споруд, обстежено приміщення у підвальних і цокольних поверхах будинків, інших споруд підземного простору на встановлення можливості використання їх для укриття населення як найпростіших укриттів та споруд подвійного призначення. За інформацією наданою обласними та Київською міською державними адміністраціями, приміщення, що визнані придатними для укриття населення, приведено у готовність до використання.

На виконання окремого доручення Прем'єр-міністра України продовжується робота з проведення технічної інвентаризації захисних споруд. Органами виконавчої влади забезпечено проведення технічної інвентаризації 64% від загальної кількості захисних споруд (з них у державній власності перебувають – 65%, у комунальній – 78%, у приватній – 39%). Найгірший

стан з проведенням технічної інвентаризації (менше 50% захисних споруд) у Луганській області – 27%, Запорізькій та Чернівецькій областях по 49%.

Упродовж 2016 року ДСНС України було здійснено заходи щодо унормування питань створення, утримання, організації обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, використання їх для господарських, культурних та побутових потреб, встановлення особливостей їх оренди. Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 10 березня 2017 року № 138 «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту», якою затверджено «Порядок створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту та ведення його обліку», «Порядок використання у мирний час захисних споруд цивільного захисту для господарських, культурних і побутових потреб» та «Типовий договір оренди захисних споруд цивільного захисту».

Разом з цим, у сфері цивільного захисту з питань організації укриття населення існують проблеми, які потребують термінового вирішення.

За умови фізичного зношення та морального старіння захисних споруд, основну частину яких було побудовано у 60-ті – 80-ті роки минулого століття, наявний фонд захисних споруд поступово зменшується. Досвід організації захисту населення під час проведення АТО на сході України свідчить про необхідність концептуальних змін у підходах до захисту населення у сучасних умовах ведення бойових дій, актуальність укриття населення у захисних спорудах, безпосередньо розташованих за місцем діяльності або мешкання.

На сьогодні найменш захищеними від ураження у разі виникнення НС, пов'язаних з бойовими діями або радіаційними аваріями, є мешканці багатоквартирних будинків. Натомість у проектній документації нового будівництва, в першу чергу громадської забудови, захисні споруди, споруди подвійного призначення або інші споруди і приміщення, в яких можливо організувати укриття населення, відсутні. Забудовники не зацікавлені у будівництві таких споруд.

Висновки

За результатами вивчення світового досвіду організації укриття населення, зокрема Ізраїлю та країн ЄС, встановлено, що будівництво споруд подвійного призначення є найбільш економічно обґрунтованим, перспективним та ефективним для захисту населення.

Законодавством України також передбачена можливість будівництва споруд подвійного призначення, але державні будівельні норми, згідно з якими здійснюється їх проектування, не містять спеціальних вимог щодо досягнення цими спорудами необхідних захисних властивостей.

На сьогодні вимоги щодо необхідності проектування приміщень подвійного призначення викладено тільки у ДБН В.2.2-9-2009 «Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення».

З метою унормування зазначеного питання Український науково-дослідний інститут цивільного захисту розробляє проект Зміни №3 ДБН В.2.2-5-97 «Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони», де визначено вимоги до проектування споруд подвійного призначення.

Зважаючи на те, що укриття значної частини населення (близько 15%) міст Дніпро, Київ і Харків планується у підземних спорудах метрополітенів, ДСНС України спільно з Дніпропетровською, Харківською обласними та Київською міською державними адміністраціями у 2016 році було організовано вивчення фактичного стану готовності споруд метрополітену для укриття населення. Під час проведення заходу виявлено проблемні питання і напрацьовано пропозиції щодо їх вирішення, про що поінформовано Кабінет Міністрів України. Враховуючи актуальність порушеного питання, Прем'єр-Міністр України 16.02.2017 доручив Мінрегіону України спільно з ДСНС України, МВС України та Мінінфраструктури унормувати питання пристосування метрополітенів для укриття населення.

Пропозиції: Враховуючи вищезазначене та з метою усунення передумов погіршення стану укриття населення, у 2017 році основні зусилля необхідно зосередити на розв'язанні зазначених нижче завдань:

1. Переглянути положення Кодексу цивільного захисту України щодо укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту з метою їх упорядкування відповідно до вимог, які застосовуються до захисних споруд у Європейському Союзі.

2. Внести відповідні зміни до законодавства, зокрема до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», інших пов'язаних з ним законодавчих актів, державних будівельних норм щодо інженерного захисту населення.

3. Визначити вимоги щодо необхідності проектування приміщень подвійного призначення та внести зміни до державних будівельних норм:

ДБН В.2.2-15:2015 Житлові будинки. Основні положення;

ДБН В.2.2-3-97 Будинки і споруди навчальних закладів;

ДБН В.2.2-4-97 Будинки і споруди дошкільних навчальних закладів.

4. Розробити проектну документацію на:

- пристосування метрополітенів для потреб цивільного захисту;

- типові проекти швидкосторуджуваних захисних споруд цивільного захисту для будівництва за сучасних умов.

5. Завершити технічну інвентаризацію захисних споруд цивільного захисту як об'єктів нерухомого майна.

6. Налагодити виробництво фільтровентиляційного обладнання для захисних споруд цивільного захисту українськими підприємствами-виробниками, встановити порядок сертифікації та заміни застарілого фільтровентиляційного обладнання аналогічним іноземного виробництва.

7. Розробити рекомендації щодо створення типових проектів швидкосторуджуваних захисних споруд із сучасних будівельних конструкцій, які виготовляються серійно на підприємствах будівельної індустрії.

8. Провести роботи щодо встановлення вимог та методів випробувань до продукції, яка застосовується в захисних спорудах цивільного захисту.

Евакуаційні заходи

Одним з основних способів захисту населення у разі безпосередньої загрози життю і заповідання шкоди здоров'ю населення на сьогодні залишається своєчасне, організоване вивезення (виведення) населення із зон можливого впливу наслідків надзвичайної ситуації або надзвичайної ситуації техногенного, природного або воєнного характеру та розміщення його поза зонами дії вражальних факторів джерел надзвичайної ситуації у разі виникнення, тобто евакуація населення.

Цей спосіб досить складний, вимагає ретельної підготовки всіх органів та серйозного навчання всіх громадян діям при проведенні евакуації.

Механізм проведення евакуаційних заходів визначається статтею 33 Кодексу цивільного захисту та Порядком проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841.

Відповідно до вимог зазначених нормативно-правових актів у центральних органах виконавчої влади, місцевих державних адміністраціях, органах місцевого самоврядування та суб'єктах господарювання утворені органи з евакуації. Розроблено План евакуації, який детально регламентує проведення евакуації населення, в тому числі людей з інвалідністю, інших маломобільних груп населення і матеріальних та культурних цінностей.

У 2016 році ДСНС України проводилися дієві заходи щодо покращення нормативної бази з питань евакуації.

У змінах, внесеними постановою КМУ від 30 листопада 2016 р. № 905 до постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій», визначено перелік матеріальних та культурних цінностей, що підлягають евакуації у разі збройних конфліктів, специфіку планування заходів з евакуації населення, матеріальних і

культурних цінностей у разі виникнення збройних конфліктів, унормоване питання планування заходів із евакуації осіб з інвалідністю.

ДСНС України організовано коригування регіонального й місцевого планів евакуації в частині доповнення їх окремим розділом, що стосується евакуації людей з інвалідністю.

Українським науково-дослідним інститутом цивільного захисту розроблено проект ДСТУ «Безпека у надзвичайних ситуаціях. Евакуація населення. Загальні положення» і проект Методики планування заходів з евакуації. Реалізація зазначених вище проектів сприятиме комплексному вирішенню питань щодо здійснення евакуації населення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Опрацьовано алгоритм реалізації евакуаційних заходів у рамках пілотних проектів щодо організації заходів цивільного захисту у спроможних територіальних громадах.

У 2016 році підготовлено і проведено п'ять командно-штабних навчань з органами управління та силами цивільного захисту територіальних підсистем ЄДСЦЗ Вінницької, Сумської, Чернігівської, Рівненської та Київської областей із визначенням стану готовності до вирішення завдань цивільного захисту, де зокрема відпрацьовувалися питання організації та проведення евакуації населення. За результатами цих командно-штабних навчань внесено зміни й доповнення до планів евакуації у Рівненській та Київській областях.

В останні роки у світі виникла нова форма збройного конфлікту, що починається з «мирних» антиурядових акцій і завершується жорстоким громадянським протистоянням та зовнішньою інтервенцією. Такий збройний конфлікт отримав назву «гібридна війна».

Природа гібридних воєн дозволяє нападникові розтягувати ворожі дії на тривалий час, відчуваючи стратегічне терпіння супротивника – зазвичай, час грає на користь сторони, що використовує методи гібридної війни. Особливо сильно цей ефект відчувається в разі залучення у гібридну війну на чужій території регулярної армії.

Така війна виходить за рамки традиційних уявлень про неї, набуваючи комбінованого характеру, перетворюючись на заплутаний клубок політичних інтриг, запеклої боротьби за ресурси й фінансові потоки, непримиренних цивілізаційних зіткнень. У хід пускаються всі можливі засоби, сторони вдаються до будь-яких, самих безчесних способів та прийомів дій – як силових, так і несилових. Жертвами конфлікту нового типу стають мирні жителі, насамперед найбеззахисніші категорії населення – люди літнього віку, жінки та діти. У такій ситуації важливе значення набуває питання евакуації населення із зони конфлікту (бойових дій). Проведення масових евакуаційних заходів пов'язано з величезними труднощами соціального, організаційного і технічного характеру.

Під час планування евакуації у розвинених країнах Європи та США передбачено закладати принцип, за якого основна маса людей евакуюватиметься самостійно, а держава лише допомагає в евакуації тій частині населення, яка з різних причин не може евакуюватись самостійно. Найбільше уваги при розгляді проблемних питань організації евакуації приділяється перспективному плануванню евакуації.

Практика організації проведення евакуації населення із зони АТО в Донецькій та Луганській областях показала, що здійснення цього комплексу заходів являє собою складний процес, який залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту рішення про проведення евакуації населення приймають державні адміністрації (органи місцевого самоврядування) відповідних рівнів. Особливістю ситуації, що склалася у Донецькій та Луганській областях унаслідок «гібридної війни» в зоні проведення АТО було те, що органи виконавчої влади були повністю паралізовані та відсторонилися від управління. Організувати й проводити евакуацію у цих умовах практично було нікому. Населення самостійно і за допомогою волонтерів стихійно переміщувалось різними шляхами до лінії розмежування на територію, контрольовану Україною, де управління евакуацією було організовано силами ДСНС України.

Зокрема, було організовано збір населення та відправлення його у безпечні райони (за бажанням, до міст південного та центральних регіонів та з подальшим направленням до

західних регіонів). Проміжним пунктом евакуації було визначено місто Київ. Як відомо, проміжні пункти евакуації створюються для проведення евакуації населення (працівників) із зон можливого радіоактивного або хімічного забруднення, але, як показує евакуація населення із зони АТО, такий пункт може створюватися у містах для подальшого направлення евакуйованих до місць тимчасового або постійного розміщення.

Основні проблеми, які виникли в процесі евакуації населення із зони АТО.

1. Стосовно евакуації та перевезення населення із зони бойових дій:

- втрата управління під час організації евакуації з боку відповідних органів виконавчої влади та несвоєчасність прийняття рішень у складній обстановці, в результаті чого було підключено волонтерів для проведення евакуації;

- самостійна евакуація населення особистим і попутним автомобільним та іншими видами транспорту та пішки;

- не налагоджено систему інформування населення щодо евакуації;

- не організовано комунальний транспорт для вивозу людей;

- місця збору для вивезення людей визначалися спонтанно;

- не було вирішено питання щодо забезпечення залізничними та автобусними квитками біженців;

- відсутність (недостатня кількість) спеціалізованого транспорту, обладнаного гідравлічним підйомником, носилками для лежачих, для евакуації хворих, інвалідів, людей літнього віку;

- організація безпечного пересування (створення безпечного коридору для населення, яке хоче виїхати з територій, де проводиться АТО, надання населенню необхідного медичного обслуговування, розгортання мережі мобільних пунктів для забезпечення мирного населення питною водою, харчуванням і медикаментами, забезпечення броньованими засобами пересування);

- недоліки пропускної системи, що введена на території зони проведення АТО.

2. Стосовно облаштування у місцях тимчасового перебування:

- не було передбачено прийом та розміщення значної кількості евакуйованих із зони проведення АТО в безпечних районах (місцях) розміщення;

- недостатня кількість баз для розміщення людей, де можливе безкоштовне проживання й харчування;

- відсутність (недостатня кількість) спеціалізованих установ, готових приймати інвалідів, людей літнього віку дітей-сиріт, тощо;

- недостатнє інформування людей щодо реєстрування, про можливості медичного обслуговування людей, щодо організації робочих місць тощо.

3. Стосовно єдиної координації:

- відсутність єдиної координації на початковому (першому) етапі АТО єдиного координаційного центру і недостатнє інформування про його роботу.

4. Стосовно евакуації установ, підприємств, обладнання:

- евакуація установ, підприємств, обладнання та інших матеріальних цінностей практично не здійснювалася у тому числі й об'єктів оборонної промисловості.

Питання евакуації державних підприємств під час «гібридної війни» потребує окремого дослідження та визначення порядку реалізації.

В умовах ведення «гібридної війни» організація евакуації потребує нового підходу. Проведення евакуації населення в умовах АТО (гібридної війни) в Донецькій, Луганській областях і АР Крим порушило багато питань щодо нормативно-правового забезпечення заходів з евакуації, особливо це стосується організації управління, питань оповіщення й інформування, транспортування, розміщення та соціального забезпечення різних категорій евакуйованих тощо.

Аналіз організації проведення евакуації в умовах АТО показав, що класична система евакуації не спрацювала. Умови ведення сучасних війн вимагають новітніх, нестандартних підходів до принципів організації евакуації в особливий період.

Пропозиції:

1. Вдосконалити існуючу та розробити нову нормативно-правову базу з питань евакуації населення (у тому числі щодо евакуації підприємств, установ, організацій) з урахуванням досвіду, набутого під час проведення евакуації із зони АТО та в інших збройних конфліктах на території інших держав.

2. Удосконалити організацію управління, оповіщення й інформування, транспортне забезпечення, розміщення та соціальне забезпечення різних категорій евакуйованих і професійну підготовку керівників органів з евакуації.

3.3 Інженерний захист територій

Шляхи і способи здійснення першочергових заходів щодо інженерного захисту територій.

Високу ефективність у справі захисту населення і територій забезпечує проведення інженерно-технічних заходів, які передбачають будівництво та експлуатацію відповідних захисних споруд для захисту від природних небезпечних явищ та процесів та техногенних аварій.

У зв'язку зі значною трудомісткістю і вартістю затрат на виконання ІТЗ ЦЗ їх виконують завчасно, нарощують (за необхідності) у разі загрози виникнення НС та до кінця ліквідації їх наслідків.

Одним із дієвих чинників ефективного функціонування системи запобігання виникненню НС та зменшенню їх негативних наслідків є реалізація ІТЗ ЦЗ і належне нормативне забезпечення цих заходів, зокрема в галузі будівництва.

Впровадження й ефективна реалізація ІТЗ ЦЗ знижує ймовірність виникнення НС, вартість заходів щодо їх ліквідації та підвищує рівень готовності персоналу щодо оперативного реагування на НС.

Найбільш ефективними є заходи, які реалізують на етапі розроблення проектної та містобудівної документації.

ІТЗ ЦЗ проектують відповідно до вимог ДБН В.1.2-4:2006 Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони). На заміну цих норм розробляються нові державні будівельні норми, у яких буде враховано вимоги відповідно до змін в законодавстві.

ІТЗ ЦЗ розробляють і включають у відповідні види містобудівної та проектної документації і зводять у систематизованому вигляді з необхідними обґрунтуваннями в окремому розділі. У разі проведення в повному обсязі цих заходів, включення їх до містобудівної документації створюються необхідні містобудівні умови щодо зниження ризиків виникнення НС.

Відповідно до Порядку віднесення суб'єктів господарювання до категорій з цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 березня 2010 року №227, проведено розподіл суб'єктів господарювання за категоріями цивільного захисту. Зазначений розподіл проводять з метою розроблення і завчасного здійснення комплексу заходів для їх підготовки до сталого функціонування об'єктів під час виникнення НС у мирний час, в умовах надзвичайного стану та в особливий період, у тому числі для організації належного захисту працівників суб'єктів господарювання і забезпечення проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

З початку 2016 року на запити замовників територіальними органами ДСНС України у взаємодії із місцевими органами виконавчої влади підготовлено й надано 1021 завдання на розроблення розділу ІТЗ ЦЗ у проектній документації об'єктів будівництва.

Територіальними органами ДСНС України у взаємодії із місцевими органами виконавчої влади розглянуто і погоджено 444 завдань на розроблення ІТЗ ЦЗ у містобудівній документації.

Безпосередньо ДСНС України надано замовникам 41 завдання на розроблення розділу ІТЗ ЦЗ у проектній документації об'єктів будівництва.

З кращого боку слід відмітити роботу представників територіальних органів ДСНС України і структурних підрозділів з питань НС (цивільного захисту): Вінницької, Житомирської, Закарпатської, Рівненської, Кіровоградської та Полтавської областей і м. Київ.

Також, на достатньому рівні проводиться робота в територіальних органах ДСНС України Хмельницької, Одеської та Київської областях.

Потребує доопрацювання й актуалізації робота з представниками територіальних органів ДСНС України і структурних підрозділів з питань НС (цивільного захисту) щодо впровадження ІТЗ ЦЗ у складі містобудівної та проектної документації в Херсонській, Волинській, Донецькій, Тернопільській, Миколаївській, Луганській, Черкаській, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Хмельницькій та Чернігівській областях.

На низькому рівні проводиться робота в Київській облдержадміністрації, відсутня належна взаємодія з представниками ГУ ДСНС України у Київській області.

На цей час ДСНС України у взаємодії із Мінрегіоном України проводиться робота щодо розроблення й уведення в дію нормативних документів, що регламентують реалізацію ІТЗ ЦЗ у містобудівній та проектній документації, які включають:

- врахування можливих проявів небезпечних природних і катастрофічних явищ в окремих регіонах та на окремих територіях під час розроблення генеральних планів забудови населених пунктів і ведення містобудування;
- раціональне розміщення об'єктів підвищеної небезпеки з урахуванням можливих наслідків їх діяльності у разі виникнення аварій для забезпечення безпеки населення і довкілля;
- обов'язкове розроблення та здійснення ІТЗ ЦЗ під час проектування і експлуатації будівель (споруд) та об'єктів, наслідки діяльності яких можуть негативно вплинути на безпеку населення і довкілля;
- спорудження будинків, будівель, споруд, інженерних мереж і транспортних комунікацій із заданими рівнями безпеки та надійності;
- розроблення й здійснення заходів безаварійного функціонування об'єктів підвищеної небезпеки;
- організацію будівництва протизсувних, протиповеневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення.

Впровадження ІТЗ ЦЗ сприятиме розробленню раціональних містобудівних рішень, спрямованих на забезпечення ефективного й гарантованого рівня захисту населення і територій у разі виникнення НС техногенного та природного характеру у мирний час та в особливий період, зменшенню соціальних витрат та економічних збитків від негативних наслідків НС.

Система захисту населення і територій від НС, як складова системи національної безпеки, являє собою комплекс загальнодержавних заходів, які забезпечують виконання організаційних, інженерно-технічних, протипожежних, санітарно-гігієнічних, протиепідеміологічних та інших заходів у сфері цивільного захисту.

Поєднання ІТЗ ЦЗ та організаційних заходів дозволяє підвищити рівень готовності до НС, знизити ризик їх виникнення, а отже, й зменшити витрати на ліквідацію їх наслідків.

На теперішній час не в повному обсязі виконуються організаційні та інженерно-технічні заходи, спрямовані на запобігання виникненню НС, забезпечення захисту територій, населених пунктів та суб'єктів господарювання від їх наслідків.

Нормативно-технічна база щодо впровадження ІТЗ ЦЗ потребує вдосконалення та актуалізації з метою імплементації до норм ЄС.

Основні напрямки розвитку системи інженерного захисту населення і територій для запобігання виникненню природних небезпечних процесів та техногенних аварій

1. Розроблення й виконання регіональних програм інженерного захисту населення і територій для запобігання дії небезпечних геологічних та гідрогеологічних процесів.

2. Удосконалення вимог нормативних документів з урахуванням інженерно-геологічних умов, гармонізація нормативних документів до європейських норм.

3. Вдосконалення норм і стандартів з урахуванням специфіки будівництва на територіях з небезпечними геологічними процесами.

4. Дослідження стану територій навколо гідротехнічних споруд з оцінкою можливості виникнення небезпечних геологічних процесів (обвалів, ерозії).

5. Створення комп'ютерної системи підтримки ухвалення рішень за оцінкою технічного стану будівель і споруд на підставі бази даних, яка містить формалізовані наукові знання найбільш кваліфікованих фахівців будівельної галузі.

6. Удосконалення методів і технологій усунення крену будівель та споруд і стабілізації нерівномірних осідань.

7. Переглядання та систематизування критеріїв та показників щодо віднесення міст та суб'єктів господарювання до відповідних груп і категорій з цивільного захисту.

8. Здійснення фінансування заходів передбачених у Загальнодержавній цільовій програмі захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру на 2013–2017 роки.

3.4. Медичний, біологічний та психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

У розділі наведено аналітичні матеріали, що містять відомості про заходи, виконані для попередження масових інфекційних, паразитарних, зоонозних захворювань та отруєнь людей, профілактики інфекційних захворювань сільськогосподарських тварин і птахів, попередження хвороб сільськогосподарських рослин і лісу, а також стан виконання завдань та вирішення проблем, що існують.

Мобільні медичні пункти є формуваннями органу або підрозділу цивільного захисту ДСНС, які створені та функціонують на базі закладів охорони здоров'я. Мобільний медичний пункт призначений для надання медичної допомоги особовому складу аварійно-рятувальних підрозділів і формувань та постраждалому населенню при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, в зонах надзвичайних ситуацій. У складі органів і підрозділів служби цивільного захисту функціонує 30 мобільних медичних пунктів. Зазначені мобільні медичні пункти оснащені відповідним майном (намети, санітарно-господарче майно, медична техніка), санітарним транспортом, лікарськими засобами та виробами медичного призначення згідно з Табелем оснащення.

У разі відсутності за місцем служби чи проживання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту закладів охорони здоров'я ДСНС, а також у разі відсутності в таких закладах (підрозділах) необхідних відділень, фахівців, спеціального обладнання безоплатна медична допомога зазначеним особам надається у закладах охорони здоров'я Міноборони, МВС, МОЗ, інших державних або комунальних закладах охорони здоров'я на договірній основі за рахунок коштів, передбачених на утримання ДСНС.

Для надання медичної допомоги особовому складу служби цивільного захисту у складі підрозділів ДСНС є 24 санітарних автомобіля «Renault Master» (реанімобіль) і 12 санітарних автомобілів підвищеної прохідності Toyota Land Cruiser, оснащених медичним обладнанням для надання невідкладної медичної допомоги особовому складу служби цивільного захисту. Протягом 2016 року санітарний автотранспорт залучався: до надання медичної допомоги, транспортування за медичними показаннями хворих і постраждалих, для медичного забезпечення аварійно-рятувальних робіт.

Протягом 2016 року ДСНС з метою удосконалення взаємодії з центральними органами виконавчої влади щодо спільного здійснення заходів забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення та захисту сільськогосподарських тварин розробило проекти спільних наказів МВС з:

- МОЗ «Про затвердження Інструкції щодо організації взаємоінформування та взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій і Міністерством охорони здоров'я України при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»;

- Мінагрополітики «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії ДСНС України і Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, які пов'язані з інфекційними захворюваннями та отруєннями сільськогосподарських тварин».

Протягом 2016 року підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на виконання рішень місцевих надзвичайних протиепізоотичних комісій брали участь у заходах з локалізації та ліквідації осередків захворювань на африканську чуму свиней. До ліквідації осередків африканської чуми свиней залучалося 997 осіб особового складу та 130 одиниць техніки Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС.

Забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя і запобігання виникненню надзвичайних ситуацій

Проводиться робота відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2003 № 705-р «Про заходи щодо профілактики грипу та інших гострих респіраторних захворювань», до наказу МОЗ України від 28.01.2004 № 49 «Про виконання постанови КМУ від 10.12.2003 № 1906 «Про затвердження Державної програми будівництва сучасних інфекційних лікарень (відділень) в обласних центрах та великих містах на 2004-2010 роки» тощо.

Україна з 2002 року є учасницею Програми ВООЗ «Зміцнення потенціалу національних лабораторій, що забезпечують контроль за інфекційними захворюваннями, які мають епідемічне поширення», метою якої є посилення готовності національних систем епіднадзора до своєчасного реагування і попередження спалахів та епідемій.

Діяла Програма удосконалення діяльності мережі лабораторій, що входять до системи епіднадзора за особливо небезпечними інфекціями в Україні (наказ МОЗ України 07.07.2004 № 343), питання діяльності яких є надзвичайно актуальними та потребують на сьогодні розширення і удосконалення своїх можливостей. З 01.01.2013 року ці питання переглядалися у межах реформування Державної санітарно-епідеміологічної служби України з передачею контролюючої функції іншим новоствореним державним органам у 2016 році – Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державній службі України з питань праці. При цьому Лабораторні центри Держсанепідслужби передані до МОЗ і продовжують виконувати свої функції щодо забезпечення санепідблагополуччя населення і біобезпеки країни.

На виконання п.10 доручення Прем'єр-міністра України від 25.10.2010 №64283/0/1-10 та розпоряджень Кабінету Міністрів України від 02.11.2011 №1097-р «Про скидання надлишків зворотних вод у р. Інгулець» і від 03.11.2010 №2047-р вживалися заходи до забезпечення промивки русла р. Інгулець шляхом регулярної подачі дніпровської води з каналу Дніпро-Інгулець протягом року. Згідно із затвердженим регламентом чотирьом підприємствам Кривбасу дозволено здійснювати скид зворотних вод у р. Інгулець.

Характеристика виконаних у 2016 році профілактичних заходів із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій

Міністерством охорони здоров'я та до реформування Державною санітарно-епідеміологічною службою України (до 01.07.2016 року) організовувалися та здійснювалися профілактичні заходи з метою попередження епідемічних ускладнень з найбільш поширених інфекційних захворювань людей з врахуванням сезонних та регіональних особливостей.

З метою запобігання заносу та розповсюдження карантинних та інших особливо небезпечних захворювань через державний кордон України функціонують санітарно-карантинні підрозділи, які здійснюють проведення медико-санітарного огляду пасажирів, транспортних засобів, багажу, вантажів. Їх діяльність регламентується відповідними документами.

В Україні проводився комплекс заходів щодо профілактики холери, зокрема здійснювався санітарно-епідеміологічний нагляд за санітарним станом населених пунктів, об'єктами водопостачання, харчування, ринками, лікувальними, оздоровчими установами, закладами тощо. Вживалися заходи щодо готовності до роботи в умовах епідускладнень з

холери всіх медичних закладів, створення запасу необхідних лікувальних, діагностичних, дезінфекційних засобів та поживних середовищ для проведення лабораторних досліджень.

Рішеннями комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій при обласних, районних, міських державних адміністраціях (до березня 2013 року – комісій надзвичайних протиепідемічних комісій (ліквідовані постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2013 № 180) затверджуються плани заходів щодо попередження виникнення епідемічних ускладнень із захворюваності на грип, ГРВІ та інші інфекції. На засіданнях комісій ТЕБ і НС обласних, районних та міських держадміністрацій регіонів заслуховувались питання щодо стану захворюваності населення на грип, ГРВІ та інші інфекції тощо.

На адміністративних територіях областей переглянуто плани перепрофілювання госпітальних баз закладів охорони здоров'я, проведено коригування ліжкового фонду, що підлягали перепрофілюванню на випадок епідемічних ускладнень. Визначені пріоритети та розроблені заходи системи охорони здоров'я для кожної стадії епідемії грипу, включаючи систему сортування хворих, надання екстреної допомоги, розподілу ресурсів тощо.

З метою стандартизації вірусологічних досліджень та враховуючи рекомендації СДС (Атланта, США), лабораторії Лабораторних центрів МОЗ (до 01.07.2016 – Держсанепідслужби) використовували культуру клітин МДСК для виділення вірусів грипу типів А та В. Лабораторія вірусології та СНІД ДЗ «Український центр з контролю та моніторингу захворювань МОЗ України» має в своєму банку лабораторних ліній культур клітин зазначену культуру клітин та за заявками областей забезпечує вірусологічні лабораторії обласних та міських лабораторних центрів.

При цьому в регіонах виконуються програми щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій з 2007 року, а також положення Концепції державної цільової програми профілактики внутрішньолікарняних інфекцій, до яких включено заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я. Це, насамперед, придбання дезінфекційного та стерилізаційного обладнання, забезпечення інфекційних стаціонарів локальними очисними спорудами, розвиток мережі бактеріологічних лабораторій (бактеріологічних відділень клініко-діагностичних лабораторій), придбання дезінфекційних засобів нового покоління, для об'єктивної оцінки санепідситуації проводиться постійний мікробіологічний моніторинг за епідемічно значущими об'єктами внутрішнього середовища стаціонарів тощо.

Першочерговими вимогами щодо заходів профілактики ВЛІ залишаються дотримання санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму в закладах охорони здоров'я з використанням сучасних засобів та технологій дезінфекції, стерилізації, раціональне застосування антибіотиків із визначенням чутливості збудників при лікуванні різноманітних запальних та септичних станів. На сьогодні актуальними залишаються питання стосовно підняття професійної свідомості медичних працівників щодо дотримання особистої і загальної гігієни на робочому місці, своєчасної санації бактеріоносійства у медичного персоналу; покращення медичного обслуговування та обстеження хворих при довгостроковому перебуванні на стаціонарному лікуванні тощо.

За оцінками експертів, здоров'ю кожного десятого пацієнта заподіюється шкода під час його перебування у лікарні. Показник внутрішньолікарняного інфікування в світі від 5% до 15% від госпітальних пацієнтів. У дорослих пацієнтів найвищий рівень внутрішньолікарняних інфекцій спостерігається серед породіль і хірургічних хворих.

Фахівцями санепідслужби України до липня 2016 року здійснювався контроль за виконанням вимог санітарного законодавства щодо будівництва, реконструкції та функціонування лікувально-профілактичних закладів на підставі вимог ДСанПіН «Санітарно-протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу», ДСанПіН «Гігієнічні вимоги до розміщення, облаштування, обладнання та експлуатації перинатальних центрів», СанПіН 5179-90 «Санитарные правила устройства, оборудования и эксплуатации больниц, родильных домов и других лечебных стационаров», ДБН В.2.2-10-2001 «Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я».

Стан моніторингу за виконанням вимог санітарного законодавства щодо будівництва, реконструкції та функціонування ЛПЗ наведена на (рис.3.4.1).

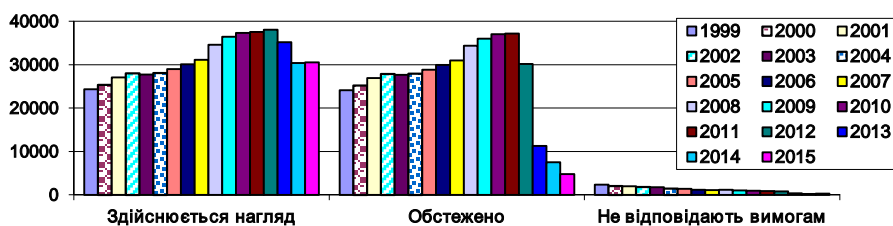

Рисунок 3.4.1 – Моніторинг за виконанням вимог санітарного законодавства щодо будівництва, реконструкції та функціонування лікувально-профілактичних закладів

Як видно з рисунка, нагляд здійснювався за 30521 ЛПЗ (у 2014 – 30412, 2013 – 35215, 2012 – 38071, у 2011 році – 37582), з яких майже 16% обстежено за новими правилами організації нагляду (контролю) на об'єктах нагляду за критеріями ризику.

Обстежено із застосуванням лабораторних та інструментальних методів дослідження 4773 (15,6%) лікувально-профілактичних закладів проти 25% у 2014 році. Знаходяться в незадовільному санітарно-технічному стані 285 (6,0%) лікувально-профілактичних заклади проти 2,6% у 2014 році. Динаміка порушень наведена на (рис. 3.4.2.)

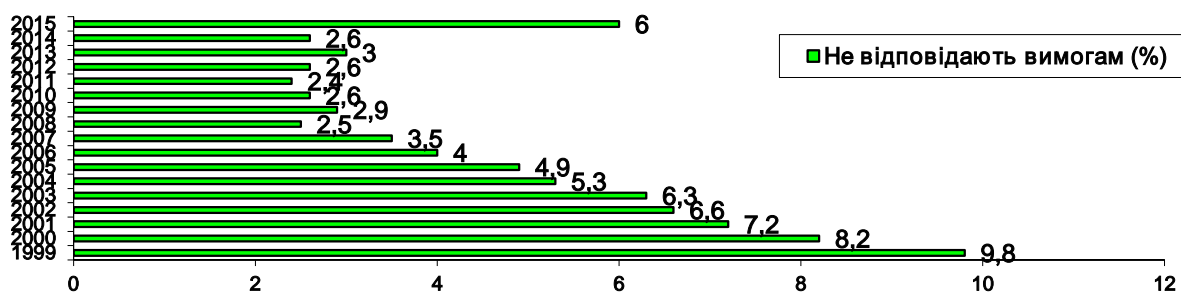

Рисунок 3.4.2 – Динаміка порушень вимог санітарного законодавства щодо будівництва, реконструкції та функціонування лікувально-профілактичних закладів

Впродовж 2015 та 6 місяців 2016 року проводилися комплексні перевірки спеціалістами територіальних головних управлінь державної санепідслужби. Неодноразово заслуховувались проблемні питання стану та матеріально-технічного забезпечення ЛПЗ і профілактичної роботи в них на засіданнях колегій управління охорони здоров'я облдержадміністрацій, міськрайдержадміністрацій, на засіданнях надзвичайних протиепідемічних комісій, комісій з питань ТЕБ та НС.

Впродовж 2014 року за даними служби в країні було побудовано і проведено реконструкцію 39 ЛПЗ (у 2013 – 122; у 2012 – 497, на 3 (0,6%) з них припинено будівництво і реконструкція), не введено в експлуатацію жодного лікувально-профілактичного закладу (у 2013 – 57, 2012 – 448), не видано жодного висновку щодо вибору земельних ділянок (у 2012 – 48 і 3 (6,25%), не видано жодного висновку щодо будівництва і реконструкції (у 2013 – 19, 2012 – 150, з яких не відповідали вимогам – 1 (5,3%), у 2012 – 13 (8,7%). У 2015-2016 роках офіційні дані з цього питання відсутні.

В Україні нараховується близько 300 інфекційних лікарень (відділень). Питання очищення та знезараження стічних вод інфекційних лікарень (відділень) протягом багатьох років вирішується незадовільно.

Утилізація та знезараження специфічних патологоанатомічних та післяопераційних відходів методом збирання в біотермічні ями, ями Беккера проводиться частково у Донецькій, Київській, Черкаській, Чернігівській областях. У переважній більшості утилізація та знезараження специфічних лікарняних відходів на території України проводиться шляхом захоронення на спеціально відведених місцях та спалювання.

Проблемним для ЛПЗ залишається питання використання застарілого стерилізаційного обладнання, яке відпрацювало свій нормативний ресурс і функціонує понад 20-30 років. Щорічна потреба ЛПЗ в нових стерилізаторах забезпечується всього на 3-5%. Вкрай недостатньо забезпечені ЛПЗ газовими стерилізатори для стерилізації виробів медичного призначення із термолабільних матеріалів (ендоскопи, катетери тощо), які широко використовуються для проведення діагностичних та лікувальних процедур. Недостатньо забезпечуються ЛПЗ хімічними і біологічними індикаторами контролю процесів стерилізації у відповідності до вимог національних стандартів України щодо стерилізації виробів медичного призначення.

Основними проблемними питаннями залишаються: проведення капітальних та поточних ремонтів будівель ЛПЗ, а також перенесення ЛПЗ, які знаходяться у аварійних будівлях, що не підлягають ремонту; очищення та знезараження стічних вод інфекційних лікарень (відділень); утилізація специфічних патологоанатомічних і післяопераційних відходів; у сільській місцевості лікувально-профілактичні заклади не забезпечені централізованими інженерними мережами (водопостачання, каналізування, опалення), у тому числі через відключення електропостачання та відсутність палива тощо.

Існуюче в лікувально-профілактичних закладах дезінфекційне і стерилізаційне обладнання в більшій своїй частині зношене, технічно застаріле, тому часто виходить зі строю. Це не дозволяє належним чином забезпечити необхідний режим дезінфекції і стерилізації виробів медичного призначення. Більше існує ризик виникнення внутрішньо-лікарняних інфекцій.

За недотримання санітарного законодавства у ході поточного нагляду за лікувально-профілактичними закладами на порушників у 2015 році накладено 475 штрафів, з яких 465 (98%) утримано, винесено 2 постанови про тимчасове припинення експлуатації об'єктів, за пропозицією служби відсторонено від роботи 237 осіб (у 2014 році накладено 2573 штрафи, з яких 2554 (99%) утримано, 2 справи направлено у слідчі органи, з 1-єї прийнято рішення щодо притягнення до відповідальності, винесено 5 постанов про тимчасове припинення експлуатації об'єктів, за пропозицією служби відсторонено від роботи 662 особи).

Щорічно у містах і селищах України проводяться місячники благоустрою із залученням громадськості, зустрічі «За круглим столом», проведення операцій «Чисте повітря», «День охорони довкілля», «Чиста Україна – чиста земля», «Жива вода», «Зелена весна». Фахівцями санепідслужби при перевірках промпідприємств, установ та організацій, об'єктів підвищеного епідризику, нагляді за санітарним станом територій населених пунктів проводяться лекції та бесіди, висвічується актуальність проблеми щодо охорони навколишнього середовища. Інформація про екологічний стан (атмосферного повітря, ґрунту та водоймищ, фізичних факторів тощо) областей висвітлюється в засобах масової інформації.

Гігієнічною підготовкою охоплені 91,7% працівників харчопереробної промисловості, громадського харчування і торгівлі, житлово-комунального господарства, дошкільних закладів тощо (377 тис. із 411 тис. осіб), з них 3 % працівників, які постійно мають відношення до отрутохімкатів та яких у 2015 році нараховувалося 13612 чоловік, 93% з них були охоплені гігієнічною підготовкою.

Психологічний захист населення

Статтею 38 Кодексу цивільного захисту України та пунктом 15 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій серед завдань і основних заходів у сфері цивільного захисту визначений психологічний захист населення.

Протягом 2016 року психологи надавали екстрену психологічну допомогу постраждалим та членам їх сімей внаслідок:

- руйнування будинку по вул. Б.Хмельницького у м. Києві;
- ДТП на трасі Чернігів-Товстоліс;
- пожежі у будинку для людей похилого віку у с. Літочки Київської області;
- зсуву сміття на території сміттєзвалища в с. Збиранка Львівської області;
- руйнування фасадної стіни школи у м. Василькові Київської області;
- ДТП поблизу с. Гуменці Хмельницької області;
- обрушення плит покриття в житловому будинку у м. Чернігові.

Крім того, надавалась психологічна допомога залученим до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій рятувальникам. Всього до ліквідації наслідків було залучено 14489 рятувальників, з яких 99% отримали психологічну допомогу.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 червня 2014 р. № 588-р «Питання соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції» з 2014 року організоване психологічне супроводження внутрішньо переміщених осіб (у складі Міжвідомчого координаційного штабу та регіональних штабів, на базі транзитних пунктів тощо) та налагоджено співпрацю з представниками державних органів виконавчої влади (Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство соціальної політики України), міжнародними (Міжнародний Медичний Корпус в Україні, ОБСЄ, Товариство Червоного Хреста України, ООН, ЮНІСЕФ, НАТО) та громадськими (волонтерськими) організаціями (ГО «Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій», «Побратими», «Восток-SOS» тощо).

Протягом 2016 року психологами ДСНС спільно з представниками державних та громадських (волонтерських) організацій надано психологічну допомогу 10228 особам, з них: 2731 – діти, 1613 – інваліди та особи похилого віку (2015р. - 195927 особам, з них: 48716 – діти, 26720 – інваліди та особи похилого віку). (2015р. надано психологічну допомогу 195927 особам, з них: 48716 – діти, 26720 – інваліди та особи похилого віку).

Дослідження динаміки проблемних питань вимушених переселенців дозволяє констатувати, що найбільш актуальним залишається соціальний захист внутрішньо переміщених осіб.

Найкраще робота з внутрішньо переміщеними особами у 2016 році була організована в ГУ(У) ДСНС України у Запорізькій, Івано-Франківській, Луганській, Одеській, Полтавській, Сумській та Чернігівській областях. (2015р. в ГУ ДСНС України у Донецькій, Запорізькій та Харківській областях).

У 2016 році порівняно з 2015 роком покращився стан психологічного захисту населення в ГУ (У) ДСНС України у Київській, Луганській, Львівській, Сумській та Хмельницькій областях.

Висвітлення роботи психологів у засобах масової інформації

Робота психологів ДСНС регулярно висвітлюється у засобах масової інформації. Протягом 2016 року було розміщено 1078 інформаційних матеріалів, з яких 140 опубліковано на офіційному сайті (2015р. - 711 інформаційних матеріалів, з яких 159 опубліковано на офіційному сайті).

Найбільшу кількість матеріалів підготовлено психологами ГУ (У) ДСНС України в Одеській (283), Кіровоградській (104), Запорізькій (81) та Львівській (77) областях. (2015р. ГУ (У) ДСНС України в Одеській (190), Запорізькій (61), Полтавській (51) та Кіровоградській (50) областях).

Суттєво покращилися показники за цим напрямком роботи в ГУ(У) ДСНС України у Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Херсонській та Чернівецькій областях, МЦШР ДСНС України.

У той же час протягом 2016 року діяльність психологічної служби взагалі не висвітлювалось Управлінням ДСНС України у Закарпатській області. (2015р. Центром зв'язку та управління, 1 СЦШР та ГР, Спеціальним авіаційним загonom та ДП МРЦ ДСНС України).

Стан біологічної безпеки та біологічного захисту

Здатність протидії загрози біотероризму – одного з факторів прояву та розповсюдження інфекційної захворюваності – визначається готовністю системи охорони здоров'я до виявлення, локалізації і ліквідації спалахів інфекційних захворювань, незалежно від походження (генезу) патогенів, що їх викликали, рівнем готовності мікробіологічних підрозділів закладів охорони здоров'я та науково-дослідних інститутів до індикації та ідентифікації біологічних патогенних агентів всіх видів і класів, наявності препаратів діагностики, профілактики, лікування та знезараження.

Україна є активною учасницею міжнародних ініціатив у сфері біобезпеки, виконує міжнародні директивні документи: Конвенція про заборону біологічної та токсинної зброї (1975 р.); Міжнародні стандарти ліцензування експорту, які встановлює Австралійська група, заснована у 1985 р.; Резолюція Ради безпеки ООН (№ 1540/2004), яка забор'язує усі держави здійснювати заходи національного контролю для запобігання розповсюдження ядерної, хімічної, біологічної зброї; Впровадження Міжнародних медико-санітарних правил (WHA58.3-2005); Картагенській протокол по біологічній безпеці до Конвенції ООН про біологічну різноманітність 2003 року, метою якої є контроль над трансграничним пересуванням генетично модифікованих організмів.

Важливим вкладом в удосконалення національної системи біобезпеки є міжнародна технічна та консультативна допомоги у вищезазначеній сфері.

За результатами реалізації проекту «Програма залучення до спільної біологічної діяльності» у рамках Угоди між МО США та МОЗ України стосовно співробітництва у галузі запобігання розповсюдженню технологій, патогенів та знань, які можуть бути використані з метою розробки біологічної зброї від 29.08.2005 р. 7 лабораторних центрів МОЗ отримали витратних матеріалів для діагностики особливо небезпечних інфекцій на суму 1706364, 00 грн. Лабораторія ОНІ ДЗ «УЦКМЗ» отримала технічну допомогу по ремонту системи фізичного захисту (відеоспостереження, електронного допуску) та лабораторного обладнання. В усіх лабораторних центрах проведена сертифікація захисного обладнання – шаф біологічної безпеки. Українські фахівці та науковці залучались до участі в міжнародних конференціях, навчальних семінарах з питань біобезпеки.

Лабораторні центри МОЗ та Центри індикації біологічних патогенних агентів, а саме: ДЗ «УЦКМЗ МОЗ», ДУ «Український науково-дослідний протичумний інститут ім. І. І. Мечнікова» та ДУ «Львівський науково-дослідний інститут епідеміології та гігієни» в основному відповідають вимогам біобезпеки та біозахисту щодо оснащення, обладнання та кваліфікаційної підготовки персоналу, забезпечені необхідними мінімумом імунобіологічними препаратами для індикації біологічних патогенних агентів бактеріальної та вірусної природи.

Першочерговим завданням МОЗ України є гармонізація законодавчої бази, що регулює питання у сфері біологічної безпеки у відповідності з міжнародними стандартами та соціально-політичними викликами сьогодняшніх реалій. У результаті реформування Держсанепідслужби нормативні акти, що визначали порядок державного нагляду, обліку за лабораторіями, що проводять роботу з біологічними патогенними агентами, більше не відповідають вимогам чинного законодавства, а контроль дотримання вимог біобезпеки в них не проводиться. За неповними даними на кінець 2016 року в країні функціонувало біля 3500 таких лабораторій, в 372 (10,6%) проводились роботи з особливо небезпечними патогенними (збудниками сибірки, туляремії, холери, інші).

Наявність значної кількості об'єктів біологічної небезпеки, відсутність належного інспектування лабораторій з метою дотримання вимог біобезпеки протягом останніх 3-4 років,

все це підвищує ризик виникнення надзвичайних ситуацій, створює загрозу для здоров'я і життя людини.

Виникає нагальна необхідність щодо створення цілісної інтегрованої державної системи біобезпеки на основі існуючих лабораторій мікробіологічного профілю із залученням зацікавлених міністерств, відомств (МОЗ, МАК, НАМУ, МО, СБУ і інші) з приведенням законодавства України, що регулює питання біологічної безпеки та біологічного захисту у відповідність із міжнародними вимогами.

Кількісні показники масових захворювань і отруєнь людей по Україні в цілому та у розрізі областей у 2016 році наведені в (табл. 3.4.1).

Таблиця 3.4.1

Стан профілактики масових інфекційних захворювань людей у розрізі областей

Найменування захворювань людей	Кількість неблагополучних районів		Чисельність населення	
	усього	охоплених	усього	підданих
Житомирська область				
Інфекційні	11	11	153	153
Паразитарні	0	0	0	0
Харчова	11	11	153	153
Інші отруєння	0	0	0	0
Закарпатська область				
Інфекційні	2	2	192513	1268
Паразитарні	-	-	-	-
Харчова	-	-	-	-
Інші отруєння	-	-	-	-
Івано-Франківська область				
Інфекційні	5	5	613264	459
Паразитарні	-	-	-	-
Харчова	1	1	60899	224
Інші отруєння	-	-	-	-
Київська область				
Інфекційні	5	5	280700	32000
Паразитарні	7	7	340250	5000
Харчова	3	3	186000	12000
Інші отруєння	1	1	60000	8000
Кіровоградська область				
Інфекційні	5	5	138574	646
Паразитарні	-	-	-	-
Харчова	1	1	30851	99
Інші отруєння	-	-	-	-
Миколаївська область				
Інфекційні	23	23	1154778	1154778
Паразитарні	23	23	1154778	1154778
Харчова	23	23	1154778	1154778
Інші отруєння	-	-	-	-
Рівненська область				

Найменування захворювань людей	Кількість неблагополучних районів		Чисельність населення	
	усього	охоплених	усього	підданих
Інфекційні	5	5	224647	329
Паразитарні				
Харчова	2	2	92264	92264
Інші отруєння, в т.ч.	6	6	237665	237665
Ботулізм	5	5	200102	200102
Отруєння грибами	1	1	37563	37563
Туляремія	12	12	109231	0
Чернівецька область				
Інфекційні	3	3	330436	96
Інші отруєння	4	4	251556	5
Чернігівська область				
Інфекційні	4	4	447716	32
Паразитарні	-	-	-	-
Харчова	-	-	-	-
Інші отруєння	-	-	-	-

По Закарпатській області наведено райони з перевищеним рівнем захворюваності на гострий гепатит А за 2016 рік (відноситься до групи кишкових інфекцій). Вірусні гепатити за своєю медичною значущістю та розмірами соціально – економічних збитків займають провідне місце в краєвій інфекційній патології. Питома вага вірусного гепатиту А в структурі інфекційної захворюваності (без грипу, ГРВІ) у роки відносно спокійної епідемічної ситуації становить 10-12 %, в роки епідемічних підйомів – 25-30%. Захворюваність на гострий гепатит А серед населення області майже щороку перевищує в 5-10 разів середній по Україні. Аналізуючи захворюваність на гострий гепатит А за звітний період до «неблагополучних» віднесені: Рахівський район – інтенсивний показник 190,38 на 100 тис .нас., та Іршавський район – 111,00 на 100 тис. нас. порівняно з середнім по області показником – 62,34 на 100 тис. нас.

В області проведено перевірку наявної кількості лікарських засобів і медичних препаратів, що необхідні для надання екстреної медичної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

На базі ЗТЦЕМД створено резерв лікарських засобів згідно переліку номенклатури медичних препаратів на суму 560,3 тис. грн та резерв лікарських засобів у районах області на суму 299,7 тис. грн, що складає 97,2% від планових показників встановлених норм. Загалом по області резерв лікарських засобів створено на суму 860,0 тис. грн.

На випадок виникнення надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру у післяпаводковий період в області сплановано санітарно-епідеміологічні заходи щодо знезараження джерел питної води. На базах головного управління Держсанепідслужби у Закарпатській області створено необхідний запас дезінфекційних засобів. Зокрема: для дезінфекції води децентралізованих джерел водопостачання засіб «Жавелар ефект» у кількості 22 926 таблеток, для дезінфекції приміщень, дворогосподарств інших об'єктів засіб «Жавель плюс» у кількості 3600 таблеток, для дезінфекції надвірних вбиралень засіб «Хлорне вапно» у кількості 418 кг, що дозволяє проводити дезінфекцію близько 1396 колодязів, дезінфекційні заходи на території 3315 дворогосподарств та знезараження близько 836 надвірних вбиралень. Якість питної води та води, яка використовується для господарських цілей з відкритих водойм у процесі її відбору, проходить контроль у підрозділах ДЗ «Закарпатський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України».

З метою забезпечення реалізації заходів щодо профілактики виникнення і поширення інфекційних хвороб, у тому числі через харчові продукти, групових та індивідуальних харчових отруєнь на території області та посилення контролю за додержанням юридичними і фізичними особами санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних та ветеринарних правил і норм, правил торгівлі та побутового обслуговування населення, було підготовлено та видано розпорядження голови Закарпатської обласної державної адміністрації № 394 від 17.08.2016 «Про запобігання ускладненню епідемічної ситуації», доручення головного управління Держпродспоживслужби в Закарпатській області № 7 від 26.07.2016 «Про ускладнення епідемічної ситуації щодо захворюваності населення».

На виконання вище зазначених розпорядчих документів забезпечується проведення профілактичних і протиепідемічних заходів на територіях населених пунктів, у місцях масового відпочинку населення області.

На основі принципу аналізу та оцінки ризиків для здоров'я населення фахівцями Держпродспоживслужби в Закарпатській області сумісно з місцевими органами виконавчої влади здійснюються комплексні заходи державного нагляду (контролю) на об'єктах, які мають високі ризики у епідемічному відношенні (організовані дитячі колективи, заклади громадського харчування, підприємства водопостачання тощо).

Територіальними управліннями Держпродспоживслужби спільно з місцевими органами виконавчої влади здійснено 465 комплексних перевірок об'єктів, які мають високі ризики у епідемічному плані.

В епідемічний сезон було організовано щотижневий збір та проведення аналізу епідемічної ситуації, в межах повноважень забезпечено невідкладне реагування на всі випадки погіршення санітарно-епідемічної ситуації, виникнення інфекційних, масових неінфекційних захворювань, отруєнь серед населення.

З метою невідкладного реагування, належного та своєчасного обміну інформацією про виникнення і поширення інфекційних хвороб, у тому числі через харчові продукти, групових та індивідуальних харчових отруєнь, масових неінфекційних захворювань (отруєнь) та радіаційних уражень за місцем реєстрації захворювання, надання результатів лабораторних досліджень в ході розслідування спалахів на відповідній адміністративній території, головним управлінням Держпродспоживслужби в Закарпатській області надіслані листи ДУ «Закарпатський обласний лабораторний центр МОЗ України» 16.06.2016 № 07.04.2/181 та департаменту охорони здоров'я облдержадміністрації 16.06.2016 № 07.04.2/180.

В області проводиться систематична просвітницька робота серед населення, зокрема і з питань профілактики гострих кишкових інфекцій та харчових отруєнь. До неї долучені медичні працівники різного фаху, в першу чергу лікарі-інфекціоністи, педіатри, лікарі загальної практики-сімейної медицини, епідеміологи. Найбільша увага приділяється проведенню роз'яснювальної роботи серед населення області щодо необхідності дотримання індивідуальної та колективної гігієни, а також щодо дій постраждалих та їх оточуючих у випадках харчових отруєнь та спалаху гострих кишкових інфекцій.

Окрім традиційних бесід, для проведення масштабних освітніх заходів, активно використовуються й засоби масової інформації обласного та місцевого рівнів. Протягом 2016 року проведена активна санітарно-освітня робота, забезпечено участь у прямому ефірі та на прес-конференції, розміщено 32 інформації з актуальних питань на інтернет-порталах області, надано 15 інтерв'ю місцевим телеканалам, опубліковано 50 публікацій в місцевій пресі.

Івано-Франківська область

В області в 2016 році склалася неблагополучна епідемічна ситуація з гострих кишкових інфекцій. Відмічається ріст захворюваності на гострі кишкові інфекції на 15,0%. Інтенсивний показник склав 273,23 на 100 тис. населення, проти 237,52 за 2015 рік.

Спостерігається ріст захворюваності на сальмонельоз на 75,71%, гастроентероколіти встановленої етіології на 10,57%, гастроентероколіти невстановленої етіології на 10,19%, шигельоз на 37 вип., гострий гепатит А – 24 вип.

У 2015 році зареєстровано 2 спалахи гострої кишкової інфекції (22 постраждалих). У 2016 році зареєстровано 9 спалахів, а кількість постраждалих становить 197 осіб, в тому числі 33 дитини до 15 років.

Фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр МОЗ України» з метою локалізації та ліквідації групових осередків гострих кишкових інфекцій проведено необхідний комплекс протиепідемічних, профілактичних та дезінфекційних заходів. Питання епідситуації щодо групових осередків захворювання на гострі кишкові інфекції заслухані на позачергових засіданнях Калуської міської та районних комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

В основному спалахи виникали в закладах громадського харчування, як самостійних так і в складі оздоровчих закладів та закладах відпочинку – це результат тривалого мораторію на планові перевірки цих об'єктів.

Враховуючи ситуацію, що склалась в області, заступником голови облдержадміністрації затверджено «Тимчасовий регламент взаємодії щодо розслідування випадків групових харчових отруєнь» між ГУ Держпродспоживслужби, ДУ «Івано-Франківський лабораторний центр МОЗ України» та Департаментом охорони здоров'я ОДА.

Також заступником голови ОДА направлено письмове доручення головам райдержадміністрацій і міськвиконкомів про посилення заходів по профілактиці харчових отруєнь в області.

Протягом року здійснювалися комісійні перевірки об'єктів підвищеного епідемічного ризику перед проведенням масових заходів, працівниками Івано-Франківського обласного лабораторного центру МОЗ України, із залученням територіальних органів Держпродспоживслужби України. На об'єктах підвищеного епідемічного ризику проводились бесіди та надсилались інформаційні листи-пам'ятки з рекомендаціями про заходи безпеки при проведенні масових заходів, тощо.

Багато уваги приділяється санітарно-освітній та роз'яснювальній роботі серед населення.

В 2016 році фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр МОЗ України» з питань профілактики інфекційних захворювань, підготовлено:

- 23 виступи по радіо,
- 112 прес-релізів,
- 44 виступи на телебачення,
- 1994 санбюлетені,
- 220 публікацій в ЗМІ;
- проведено 9 прес-конференцій, 33 круглих столи.

Рівненська область

У всіх випадках реєстрації спалахів та отруєнь серед населення спеціалістами Держпродспоживслужби були проведені епідемічні розслідування та організовані заходи щодо локалізації осередків та недопущення поширення та повторних випадків в осередках. При всіх випадках спалахів були проінформовані органи місцевої виконавчої влади та прокуратура. У районах та містах, де були зареєстровані випадки спалахів, були організовані та проведені засідання комісій з техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій різних рівнів.

У Рівненській області розташовані природні вогнища з туляремії. У 2016 році в Рівненській області на обліку знаходиться 144 неблагополучних з туляремії населених пункти, які знаходяться в 12-ти районах області. Епідемічна та епізоотична ситуація з туляремії за останні 17 років відмічається як благополучна; не дивлячись на чималу кількість природних вогнищ, захворювань серед людей не зареєстровано. Імунізація людей, які проживають в ензоотичних районах не проводилась через відсутність вакцин в Україні.

Враховуючи стан низької активності природних вогнищ туляремії, показники чисельності дрібних ссавців, іксодових кліщів, прогнозується збереження відносно нестійкої епізоотичної та благополучної епідемічної ситуації щодо туляремії

Впродовж 2016 року з населенням неблагополучних територій та області в цілому організована санітарно-просвітня робота з питань забезпечення санітарного та епідемічного

благополуччя: прочитано 163 лекції, 13 радіовиступів, 13 виступів по телебаченню, висвітлено 73 матеріали у Інтернет-виданнях, опубліковано 68 статей у місцевих друкованих засобах масової інформації, а також проведено 38 нарад, 35 семінарів та 1 конференція

Чернівецька область. Підготовка керівних кадрів та фахівців у сфері цивільного захисту медичної спеціалізованої служби цивільного захисту її органів управління та сил, навчання особового складу лікувально-профілактичних закладів області у 2016 році здійснювалась відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2016 № 422 «Про затвердження Плану основних заходів цивільного захисту галузі охорони здоров'я на 2016 рік» та розпорядження Чернівецької обласної державної адміністрації від 22.02.2016 № 70-р «Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту Чернівецької області на 2016 рік».

Департаментом охорони здоров'я обласної державної адміністрації підведено підсумки та видано наказ від 01.03.2016 № 83 «Про затвердження плану основних заходів медичної спеціалізованої служби цивільного захисту Чернівецької області на 2016 рік».

Протягом 2016 року всі заплановані заходи органів управління та сил медичної спеціалізованої служби цивільного захисту області було спрямовано на забезпечення готовності до оперативного реагування на надзвичайні ситуації, реального захисту населення і територій від впливу факторів техногенного та природного характеру, вдосконалення процесу управління під час виконання покладених завдань.

Керівниками лікувально-профілактичних закладів області проведено значну роботу з розвитку та вдосконалення медичної спеціалізованої служби цивільного захисту її органів управління, сил і засобів.

Можлива медико-санітарна обстановка на території області в залежності від надзвичайної ситуації прогнозована.

Плануючі документи щодо медико-санітарного забезпечення заходів цивільного захисту розроблено.

На випадок великомасштабних надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру передбачено залучення медичних підрозділів інших установ.

У медичних спеціалізованих службах цивільного захисту та лікувально-профілактичних закладах області відпрацьовано заходи щодо запобігання та зменшення ступеня ураження працюючого медичного персоналу та надання медичної допомоги постраждалим в зонах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, які можуть виникнути на території області.

Чернігівська область. У комплексі профілактичних заходів інфекційних захворювань можна виділити ряд заходів:

- своєчасне виявлення хворих;
- ізоляція і лікування потерпілих;
- дезінфекція вогнища зараження.
- виявлення шляхів передачі інфекційних захворювань.

Ліквідація епідеміологічного процесу здійснюється знищенням шляхів передачі збудника. Для цього проводяться наступні заходи:

- контроль за дотриманням громадянами необхідних правил і норм особистої гігієни;
- реклама і пропаганда гігієнічних навичок і санітарної культури населення;
- реалізація органами охорони здоров'я протиепідемічних дій.

До протиепідемічних дій відносять санітарно-гігієнічний контроль за продажем продуктів харчування, особливо в осередках ураження; контроль над станом об'єктів харчування та водопостачання; перевірку виконання правил приготування, зберігання і транспортування продуктів, готової їжі, якості води та ін.

Для того щоб організм людини став несприйнятливий до інфекційних хвороб, органи охорони здоров'я здійснюють заходи щодо створення та зміцнення імунітету у населення.

У 2016 році здійснювалася підготовка й навчання населення в неблагополучних районах Чернігівської області в сфері захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій і дій при

виникненні масових інфекційних захворювань людей. Проведено підготовку населення до дій у надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виникненням масових інфекційних захворювань людей.

Інформація щодо масових інфекційних захворювань та їх профілактики з метою попередження й ліквідації їхніх наслідків постійно висвітлюється на сайтах Департаменту з питань цивільного захисту та оборонної роботи Чернігівської облдержадміністрації та Управління ДСНС України у Чернігівській області.

Виконання профілактичних заходів із ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за якістю та безпекою сировини

У цілому по Україні (крім Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та частини Донецької і Луганської областей) спеціалістами ветеринарної медицини при здійсненні ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за безпечністю харчових продуктів тваринного походження на бойнях і м'ясопереробних підприємствах України було проведено понад 583 млн експертиз.

Державними лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на агропродовольчих ринках України проведена ветеринарно-санітарна експертиза 17,3 млн партій продукції тваринного та рослинного походження.

Це дало можливість уникнути масових харчових отруєнь, не допустити ускладнення епізоотичної та епідеміологічної ситуації в державі та забезпечити споживачів якісною продукцією.

Одним з найважливіших заходів у боротьбі та попередженні інфекційних захворювань тварин є профілактичні щеплення. Стан щепленості тварин у 2016 році наведено в (табл. 3.4.2).

Таблиця 3.4.2.

Проведення щеплень щодо профілактики основних інфекційних захворювань тварин у 2016 році на території України

Вид тварин, заходи та назви хвороб	Всього оброблено тварин, тис. головообробок
<i>ВРХ, вакцинація</i>	
Сказ	253,925
Інфекційний ринотрахеїт	177,747
Хламідіози	6,576
Колібактеріоз (ешеріхіоз)	60,453
Лептоспіроз	228,806
Пастерельоз	14,111
Сальмонельоз	25,860
Сибірка	2660,573
Емфізематозний карбункул (Емкар)	11,379
Трихофітія (трихофітоз, стригучий лишай)	99,012
<i>Свині, вакцинація</i>	
Сказ	1,719
Хвороба Ауески	185,397
Класична чума	7528,473
Хвороба Тешена (ензоотичний енцефаломієліт)	403,007
Цирковірусна хвороба свиней	844,135
Колібактеріоз (ешеріхіоз)	314,599
Лептоспіроз	931,636
Пастерельоз	16,823
Сальмонельоз	78,218

Вид тварин, заходи та назви хвороб	Всього оброблено тварин, тис. головообробок
Сибірка	1,337
Бешиха	2649,945
<i>Дрібна рогата худоба, вакцинація</i>	
Сказ	12,114
Інфекційна агалактія овець і кіз	44,862
Сибірка	691,603
<i>Коні, вакцинація</i>	
Сказ	2,975
Грип	1,342
Лептоспіроз	0,573
Сибірка	148,226
<i>Птиця, вакцинація</i>	
Інфекційний енцефаломієліт	9712,383
Парвовірусна хвороба	1072,036
Ньюкаслська хвороба (приватний сектор)	30771,944
Хвороба Гамборо	106324,839
Хвороба Марека	55601,690
Вірусний гепатит	109,643
Інфекційний бронхіт птахів (ІБК)	208005,984
Інфекційний ларинготрахеїт (ІЛТ)	12060,203
Ньюкаслська хвороба	642552,626
Віспа-діфтерит	8848,487
Реовірусна інфекція	1395,617
Колібактеріоз (ешеріхіоз)	3,200
Пастерельоз	112,527
Сальмонельоз	5054,193
<i>Дикі звірі, вакцинація</i>	
Сказ	404,660
<i>Собаки, вакцинація</i>	
Сказ	1340,680
Чума	46,662
Лептоспіроз	34,527
<i>Коти, вакцинація</i>	
Сказ	630,835
Чума	4,667
Лептоспіроз	0,974
<i>Кролі, вакцинація</i>	
Вірусна геморагічна хвороба	901,995
Міксоматоз	802,557
<i>Хутрові звірі, вакцинація</i>	
Вірусний ентерит	432,240
Чума	432,240

В осередках захворювань вживаються заходи з локалізації та недопущення поширення збудника АЧС. Із 91 виявлених в Україні у 2016 році неблагополучних по АЧС пунктів оздоровлено 86.

Регіональними службами державного ветеринарно-санітарного контролю і нагляду на державному кордоні та транспорті за 2016 рік в областях загрозованої зони щодо можливого занесення збудника АЧС перевірено 925,3 тис. транспортних засобів, при цьому було продезінфіковано 904,9 тис. транспортних засобів та вилучено з ручної поклажі громадян 1212,32 кг продуктів тваринного походження, заборонених до ввезення.

Крім того, територіальними органами Держпродспоживслужби в загрозованій зоні щеплено проти класичної чуми 4027,7 тис. голів свиней, обстежено понад 2291,0 тис. дворів та 5857,7 тис. голів свиней, відстріляно 3653 голів диких кабанів. З метою проведення лабораторного моніторингу АЧС відібрано 4262 проби біоматеріалів від свиней господарств та приватного сектору і 1844 проби від відстріляних тварин. Проведено 869 перевірок свиногосподарств за недотримання ветеринарно-санітарних вимог.

Для контролю ВППП на території України Держпродспоживслужбою проводяться моніторингові дослідження, яким підлягає птиця птахогосподарств, приватного сектору, зоопаркові, дикі та синантропні птахи.

За результатами інформації та гарантій щодо епізоотичної ситуації на території України, наданих Держпродспоживслужбою, і заходів, здійснених з метою подальшого недопущення поширення ВППП, Європейською Комісією 03 лютого 2017 року було прийнято Регламент (ЄС) № 2017/193, яким щодо України застосовано принцип регіоналізації (зонування) стосовно ВППП з метою експорту із України до ЄС птиці та продукції із птиці.

Відповідно до Додатка II до Регламенту (ЄС) № 2017/193 регіонами (зонами) України, щодо яких встановлено заборону на імпорт до ЄС птиці та продукції із птиці, є Одеська, Херсонська та Чернівецька області.

Виникнення інших захворювань відмічається на рівні спорадичних випадків, що, завдяки своєчасно проведеним заходам, оперативно ліквідуються і не набувають поширення.

Реалізація заходів із запобігання надзвичайних ситуацій у сфері захисту рослин у 2016 році

За агрокліматичних умов вегетації 2016 року сільськогосподарські рослини скрізь уражувались різноманітними хворобами. Зокрема, слід звернути увагу на значну захворюваність рослин зернових колосових, овочевих, плодкових культур.

Напруженість фітосанітарної ситуації в посівах, окрім шкідливих комах і хвороб, спричиняла висока забур'яненість полів, зростання якої відбувається, зокрема, за мінімалізації обробітку ґрунтів, що призвело до високої потенційної засміченості ґрунту насінням і вегетативними зачатками бур'янів.

Реалізація заходів запобігання надзвичайним ситуаціям у сфері захисту рослин дала змогу не допустити господарсько-відчутних пошкоджень посівів та втрати урожаю сільськогосподарських рослин від шкідників, хвороб та бур'янів.

У 2016 році всього для захисту сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб і бур'янів використано 38,3 тис. тонн пестицидів, що дало змогу провести захисні заходи на площі 43,1 тис. га, в тому числі використано 3,7 тис. тонн інсектицидів, якими оброблено 10,4 млн га, 7,2 тис. тонн фунгіцидів на площі 10,6 тис. га та 22,8 тис. тонн гербіцидів на 21,2 тис. га. Біометод застосовано на площі 2,1 млн га.

Захист посівів сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб та бур'янів проведений підприємствами на площі 45,2 млн га.

За результатами проведення державними фітосанітарними інспекторами щорічних обстежень присадибних ділянок і господарств всіх форм власності, з метою своєчасного виявлення карантинних організмів сформовано посібник «Огляд поширення карантинних організмів в Україні», який оприлюднюється на офіційному веб-сайті Держпродспоживслужби: www.cosumer.gov.ua/ContentPages/Karantinniy_Stan_Ukraini/65/.

У 2016 році до видаткової частини Державного бюджету України не включено фінансування державних лісгосподарських підприємств південно-східного регіону. Відсутність державної підтримки лісової галузі у 2016 році зумовила катастрофічне погіршення

економічних показників у лісогосподарських підприємствах Півдня та Сходу України, які практично доведені до банкрутства. Ліси цих регіонів найбільш вразливі щодо виникнення лісових пожеж.

Відсутність фінансування призвела до вкрай незадовільної ситуації у 2016 році з виплатою заробітних плат та проведенням необхідних лісогосподарських робіт на підприємствах у десяти південно-східних областях України. Не передбачено відповідне фінансування і на 2017 рік.

Більшість працівників лісової охорони цих підприємств вже більше року не отримують заробітної плати і масово звільняються. З початку 2016 року вже звільнилося 1 650 висококваліфікованих спеціалістів лісової галузі або кожен четвертий працівник у цих регіонах. Така ж чисельність (2 313 од.) фахівців працювала за скороченою тривалістю робочого часу. Протягом зазначеного періоду заборгованість із виплати заробітної плати становила 576,3 тис. грн. В окремих підприємствах залишилось по одному водію на декілька пожежних автомобілів.

Через відсутність фінансування немає можливості здійснювати попереджувальні протипожежні заходи в лісах, що підвищило ризик виникнення лісових пожеж, осередків шкідників і хвороб лісу, які можуть призвести до надзвичайних ситуацій.

Головною проблемою була та залишається відсутність фінансування за рахунок державного бюджету на придбання протипожежної техніки та засобів пожежогасіння, особливо для південних та східних областей, де відсутні кошти від здійснення господарської діяльності. Відповідно до пункту 8 протокольного рішення № 4 засідання Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій від 15 червня 2015 року придбання пожежних автомобілів і спеціалізованих засобів пожежогасіння у 2016 році проводилося за рахунок коштів від здійснення державними лісогосподарськими підприємствами господарської діяльності.

У 2016 році лісогосподарськими підприємствами, що віднесені до сфери управління Держлісагентства, за рахунок власних коштів придбано 23 пожежно-спостережні вежі, 44 телевізійні системи спостереження для оперативного виявлення лісових пожеж, 140 мотопомп, 638 ранцевих лісових обприскувачів, понад 1,2 тис. комплектів спецодягу, аптечки та інший протипожежний інвентар. Закуплено 11 пожежних автомобілів, 75 тракторів з ґрунтообробним обладнанням, придбано та переобладнано 22 лісопожежні модулі на повнопривідних шасі.

Крім того, з метою своєчасного виконання першочергових робіт для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у південно-східних регіонах, пов'язаних з лісовими пожежами, необхідно щорічно утримувати та поповнювати за кошти державного бюджету відомчий резерв пально-мастильних матеріалів, створений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 775 «Про затвердження порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій».

У зв'язку з відсутністю фінансування на 2016 рік за бюджетною програмою КПКВК 2805060 «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді» та відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік», Держлісагентством видано наказ від 29 квітня 2016 року № 222 «Про припинення Державного підприємства «Українська державна база авіаційної охорони лісів» та затвердження складу Комісії з припинення», згідно якого державне підприємство «Укравіабаза» припинило свою діяльність шляхом реорганізації, а саме – приєднання до Державного підприємства «Лісогосподарський інноваційно-аналітичний центр».

З цієї причини тендери для проведення авіаційних робіт не проводились, авіаційне патрулювання лісів Держлісагентства в 2016 році не здійснювалось. Екіпажі повітряних суден у 2016 році до повітряного моніторингу та гасіння лісових пожеж на землях лісогосподарського призначення не залучалися.

У серпні 2016 року диспетчери Центрального диспетчерського пункту державного підприємства «Укравіабаза» були звільнені та переведені до Аналітичного відділу лісових пожеж державного підприємства «Лісогосподарський інноваційно-аналітичний центр».

Фінансування з держбюджету авіаційної охорони лісів у 2017 році також не передбачене.

Захист лісів від шкідників та хвороб

У минулому році обробку в осередках шкідників лісу проведено на площі 8,3 тис. га, у т.ч. за видами найнебезпечніших шкідників:

рудий сосновий пильщик – 6,7 тис. га;

звичайний сосновий пильщик (друга генерація) – 0,5 тис. га;

зірчастий та червоноголовий пильщики-ткачі – 1,1 тис. га.

Винищувальні заходи проводилися установками ГАРД, які знаходяться на балансі лісозахисних підприємств та держлісгоспів.

У 2016 році на придбання препаратів з державного бюджету кошти не виділялись.

Лісогосподарськими та лісозахисними підприємствами спільно з науковцями щорічно проводяться експериментальні роботи із застосування хімічних інсектицидів проти комах-шкідників коріння, гербіцидів проти багаторічних бур'янів на лісокультурних площах та фунгіцидів проти хвороб в розсадниках і лісових культурах.

Висновки

Заходи із забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя і запобігання виникненню надзвичайних ситуацій виконуються у відповідності до Кодексу цивільного захисту України, Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», постанов КМУ, що стосуються вказаних питань.

Україна з 2002 року є учасницею Програми ВООЗ «Зміцнення потенціалу національних лабораторій, що забезпечують контроль за інфекційними захворюваннями, які мають епідемічне поширення», метою якої є посилення готовності національних систем епіднадзора до своєчасного реагування та попередження спалахів і епідемій.

Діяла Програма удосконалення діяльності мережі лабораторій, що входять до системи епіднадзора за особливо небезпечними інфекціями в Україні, питання діяльності яких є надзвичайно актуальними та потребують на сьогодні розширення і удосконалення своїх можливостей.

У 2016 році Проводилось реформування Державної санітарно-епідеміологічної служби України з передачею контролюючої функції іншим новоствореним державним органам – Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державній службі України з питань праці. Щоправда, на сьогодні реформування не підвищило ефективності санітарно-епідеміологічних заходів й порушило виконання наглядових функцій.

Лабораторні центри Держсанепідслужби передані до МОЗ і продовжують виконувати свої функції щодо забезпечення санепідблагополуччя населення і біобезпеки країни.

Здійснюється контроль за утриманням і експлуатацією об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства. Але у більшості випадків ці заходи проводяться не в повному обсязі, в першу чергу, через відсутність необхідних коштів та слабку матеріально-технічну базу.

Даний нормативний документ потребує перегляду в зв'язку з організаційно-штатними змінами, які відбулись протягом останніх восьми років.

Ускладнює процес психологічного захисту населення той факт, що на даний час не визначена єдина концепція та алгоритм надання екстреної психологічної допомоги, а також потребує уточнення формула залучення кількості психологів пропорційно до кількості постраждалого населення, яке опинилось в осередку надзвичайної ситуації (події).

Не менш важливою проблемою є оцінка психологічних ризиків населення, що перебуває в зоні антитерористичної операції, прогнозування наслідків дії стрес факторів, викликаних бойовими діями та визначення психологічної шкоди як цивільному населенню, так і особовому

складу військових та воєнізованих формувань, які виконують покладені на них службові завдання в бойових умовах. Перелік психологічних ризиків дозволить створити концепцію мінімізації негативного впливу АТО, та розробити заходи щодо зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів і реакцій серед постраждалого населення.

Незважаючи на існуючі труднощі, робота практичних психологів ДСНС допомагає створювати та підтримувати здоровий морально-психологічний клімат у колективах підрозділів, проводити та забезпечувати якісний відбір кандидатів на службу та до навчальних закладів системи ДСНС, надавати екстрену психологічну допомогу постраждалому внаслідок надзвичайних ситуацій населенню.

З метою запобігання заносу та розповсюдження карантинних та інших особливо небезпечних захворювань через державний кордон України функціонують санітарно-карантинні підрозділи, які здійснюють проведення медико-санітарного огляду пасажирів, транспортних засобів, багажу, вантажів.

Вживалися заходи щодо готовності до роботи в умовах епідускладень всіх медичних закладів, створення запасу необхідних лікувальних, діагностичних, дезінфекційних засобів та поживних середовищ для проведення лабораторних досліджень.

Виконання заходів щодо попередження виникнення епідемічних ускладнень та проблемні питання стану та матеріально-технічного забезпечення ЛПЗ контролюється комісіями ТЕБ і НС при обласних, районних, міських державних адміністраціях.

Основними проблемними питаннями залишаються:

використання застарілого стерилізаційного та дезінфекційного обладнання, яке відпрацювало свій нормативний ресурс;

недостатнє забезпечення ЛПЗ хімічними і біологічними індикаторами контролю процесів стерилізації;

проведення капітальних та поточних ремонтів будівель ЛПЗ, а також перенесення ЛПЗ, які знаходяться у аварійних будівлях, що не підлягають ремонту;

очищення та знезараження стічних вод інфекційних лікарень (відділень);

утилізація специфічних патологоанатомічних і післяопераційних відходів;

у сільській місцевості лікувально-профілактичні заклади не забезпечені централізованими інженерними мережами (водопостачання, каналізування, опалення), у тому числі через відключення електропостачання та відсутність палива тощо.;

відсутність в Україні власного виробництва імунобіологічних препаратів для діагностики та профілактики інфекційних хвороб, протималярійних, імунодіагностичних препаратів та дезінфектантів тощо.

3.5 Інформаційно-роз'яснювальна робота у сфері цивільного захисту та навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Роботу ДСНС було спрямовано на реалізацію державної політики стосовно інформування громадськості з питань захисту населення та територій від наслідків катастроф техногенного та природного характеру, своєчасного і об'єктивного інформування про діяльність ДСНС у сфері попередження та реагування на надзвичайні ситуації різного характеру, формування довіри населення до підрозділів ДСНС.

Протягом 2016 року оперативно висвітлювалась інформація про надзвичайні ситуації та ліквідацію їх наслідків, організовувались виступи у прямому ефірі керівників та фахівців ДСНС. Проводились прес-конференції та брифінги з питань виконання вимог чинного законодавства, актів і доручень Президента України з питань подальшого вдосконалення державного управління у сфері діяльності ДСНС. Організовано та проведено 39 брифінгів та 12 інтерв'ю керівного складу ДСНС у засобах масової інформації. Представники територіальних підрозділів ДСНС взяли участь у записі 1 тис. 150 фахових регіональних телепрограм, що стосувалися питань безпеки життєдіяльності в цілому, і зокрема дітей.

У 2016 році на регіональному телебаченні висвітлено 5 тис. 100 матеріалів, на загальнонаціональному — 520, у регіональних друкованих засобах масової інформації опубліковано 8 тис. матеріалів, у загальнонаціональних — 380.

З метою своєчасного реагування на проблемні або критичні матеріали, планування подальшої роботи з урахуванням думки громадськості ДСНС проводився щоденний моніторинг та аналіз інформаційних матеріалів, що виходили на каналах телебачення, радіо, в газетах та інтернет-виданнях, у тому числі таких, що стосуються центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері запобігання травмуванню та загибелі людей під час надзвичайних ситуацій, організації цивільного захисту населення, виконання програм діяльності Кабінету Міністрів України.

Проведено ребрендинг інформаційного веб-порталу ДСНС, який функціонує у цілодобовому режимі та став більш сучасним та зручним для користування. Новітній формат подання оперативної інформації забезпечує надання населенню цілого спектру питань, що належать до компетенції ДСНС. У 2015 році на сайті ДСНС опубліковано понад 24 тис. інформаційних повідомлень, в 2016 — більше ніж 25 тис. матеріалів.

Форми і методи роботи з навчання підростаючого покоління правилам безпеки життєдіяльності, діям в умовах виникнення надзвичайних ситуацій та подій, виховання у дітей і підлітків культури безпечної поведінки

Протягом тринадцяти років в Україні проводиться громадська акція «Запобігти. Врятувати. Допомогти». Головним завданням акції є ознайомлення та навчання громадян основам пожежної безпеки, роз'яснення питань безпеки життєдіяльності та популяризація професії рятувальника. Всього за 2016 рік фахівці ДСНС спільно з органами місцевої виконавчої влади проведено 1791 акція в 2277 населених пунктах країни. У акціях приймали участь понад 206 600 громадян, серед яких розповсюджено понад 141 тис. друкованої продукції. До проведення заходів залучалось більш ніж 10 тис. співробітників ДСНС.

Тринадцятий рік поспіль в Україні проводилася Всеукраїнська акція «Герой-рятувальник року». Мета акції – відзначити героїзм не лише професійних вогнеборців, але й, в першу чергу, звичайних громадян, які не залишилися байдужими до людського горя. Протягом року завдяки проведенню Акції суспільство дізналося про героїчні вчинки 30 наших співвітчизників. В 2016 році церемонія нагородження 10 переможців відбулася 18 вересня у м. Києві в рамках проведення фестивалю родинного формату «Сімейний день надзвичайних ситуацій». Серед переможців 2016 року – 8 звичайних українців та 2 співробітники ДСНС. Наймолодшим лауреатом Акції став 6-річний Роман Фесюн з Чернігівщини, найстаршим – 45-річний Валерій Тимчук з Рівненщини.

В 2016 році проведено:

із квітня по травень та із жовтня по листопад тижні знань з основ безпеки життєдіяльності в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України;

близько 23 тис. екскурсій, конкурсів, вікторин тощо;

майже 16 тис. зустрічей з батьками та понад 15 тис. практичних навчань із залученням працівників ДСНС. Під час даних зустрічей проводилася профілактична інформаційно-роз'яснювальна робота щодо правил безпеки життєдіяльності;

районні та обласні етапи Всеукраїнського фестивалю дружин юних пожежних.

ДСНС разом із проектом «Підтримка України в управлінні надзвичайними ситуаціями» на замовлення Німецького уряду, що виконується GIZ, організували та провели фестиваль родинного формату «Сімейний день надзвичайних ситуацій». Такий широкомасштабний захід проводився в 2016 році в м. Харків та м. Київ. У місцях масового перебування людей розгортали свою роботу майданчики з представленими різними напрямками роботи Служби порятунку, серед яких були піротехнічні підрозділи, кінологічні розрахунки, психологічна служба, пожежно-прикладного спорту тощо.

Також, ДСНС другий рік поспіль долучалася до проведення інтерактивного заходу профорієнтаційного характеру «Місто професій». В 2015 році в національному проекті взяло

участь близько 92 тис. дітей, а вже в 2016 році — понад 250 тис. дітей. Мета проведення Заходу — надати можливість кожній дитині спробувати себе в ролі представлених професій серед яких рятувальник, пожежник, кінолог, піротехнік тощо. Захід набуває свого масштабу, тому в 2016 році вже проводився в 16 областях України.

Впродовж квітня-травня 2016 року в рамках інформаційної акції «Оберіг–2016» проводилась робота стосовно інформування дітей та дорослих щодо правил поведінки у разі виявлення вибухонебезпечних предметів. Фахівці ДСНС разом із представниками Національної гвардії, Національної поліції, Держприкордонслужби, управлінь освіти відповідних міст та районів провели виступи у навчальних закладах. Так, Акцію було проведено в 15 населених пунктах Донецької області та в 6 населених пунктах Луганської області. У рамках Акції було відвідане загалом 20 шкіл та 6 дошкільних навчальних закладів. Загалом в Акції взяло участь близько 2 300 дітей.

Добровільним пожежним товариством України спільно з ДСНС проводився Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка та живопису на протипожежну і техногенну тематику по всій території країни.

Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

Основні зусилля з питань організації навчання були спрямовані на:

підготовку органів управління та керівного складу цивільного захисту усіх рівнів, персоналу підприємств, установ та організацій у ході комплексних об'єктових навчань (тренувань) та занять з охопленням тематики з питань дій в умовах надзвичайних ситуацій, пов'язаних з можливими терористичними проявами;

забезпечення принципу обов'язковості навчання у сфері цивільного захисту усіх категорій керівників, посадових осіб і фахівців, на яких поширюється дія законів у сфері цивільного захисту, навчання його організації і діям у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

навчання непрацюючого населення діям в умовах виникнення різних видів надзвичайних ситуацій з використанням відповідної соціальної реклами, яка спрямована на запобігання травмуванню та загрозі життю людей.

Територіальними підрозділами ГУ (У) ДСНС України у областях організовано методичний супровід, контроль та облік проведення комплексних об'єктових навчань, комплексних об'єктових тренувань, об'єктових тренувань спеціалізованих служб, формувань ЦЗ, протипожежних об'єктових тренувань, протиаварійних об'єктових тренувань. Представники ГУ (У) ДСНС України у областях приймали участь у роботі комісій з оцінки готовності до їх проведення.

Всього проведено практичних заходів – 7419, з них:

- спеціальних об'єктових навчань – 904;
- спеціальних об'єктових тренувань – 1336;
- об'єктових тренувань – 1566;
- протипожежних тренувань – 1520;
- протиаварійних тренувань – 465;
- днів цивільного захисту – 934;
- тижнів безпеки дитини – 694.

Загальна чисельність осіб, які залучались під час проведення практичних заходів з питань цивільного захисту 598922 особи, з них залучались до:

- спеціальних об'єктових навчань – 54183 особи;
- спеціальних об'єктових тренувань – 121224 особи;
- об'єктових тренувань – 43040 осіб;
- протипожежних тренувань – 102127 осіб;
- протиаварійних тренувань – 8249 осіб;
- днів цивільного захисту – 205385 осіб;
- тижнів безпеки дитини – 64714 осіб.

Головними управліннями (управліннями) ДСНС забезпечено контроль виконання планів щодо належної організації та проведення функціонального навчання на місцевому рівні. Протягом 2016 року за програмами функціонального навчання підготовлено:

за державним замовленням 28819 осіб, з них:

- державних службовців – 14544 особи;
- працівників державних підприємств, установ та організацій – 14275 осіб;

на договірних умовах 31169 осіб, з них:

- керівний склад суб'єктів господарювання – 12198 осіб;
- фахівців інших суб'єктів господарювання – 18971 особа;

на підприємствах, установах, організаціях 22591 особа, з них:

- курсове навчання – 19134 особи;
- індивідуальне навчання – 3457 осіб.

Особлива увага була сконцентрована на проведенні спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту, які є формою практичної підготовки працівників, зокрема керівного складу та фахівців, де визначалось в цілому готовність підприємств, установ та організацій до реалізації планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та планів цивільного захисту на особливий період.

Під час організації Дня цивільного захисту та Тижня безпеки дитини в дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах у областях проведено спеціальні об'єктові тренування з учнями загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів області та спеціальні об'єктові тренування з дітьми дошкільних навчальних закладів області (рис. 3.5.1).

Рисунок 3.5.1 – День цивільного захисту та Тиждень безпеки дитини в дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах

Занепокоєння викликає стан підготовки непрацюючого населення. Більша частина цього населення навчається самостійно за допомогою пам'яток, виступів на радіо та телебаченні, при відвідуванні консультаційних пунктів цивільного захисту у житлово-комунальних підприємствах. Не все населення, яке проживає поблизу потенційно-небезпечних об'єктів знає, яку небезпеку можуть викликати ці об'єкти, як захистити себе та як діяти у випадку аварії на ньому. Тому потребує запровадження механізму проведення навчання зазначеної категорії населення та посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи у цьому секторі.

3.6 Технічне регулювання у сфері цивільного захисту

Одним із важливих заходів щодо зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, мінімізації їх наслідків, а також травматизму невиробничого характеру є зниження ризиків, пов'язаних з користуванням продукції з

підвищеним техногенним і пожежним ризиком, а також засобів цивільного і протипожежного захисту, що застосовуються для виявлення, оповіщення і ліквідації надзвичайних ситуацій і пожеж та проведення аварійно-, пошуково- та пожежно-рятувальних робіт.

Управління ризиками, пов'язаними із зазначеною продукцією, є об'єктом технічного регулювання у сфері цивільного захисту.

Складовими технічного регулювання є технічна регламентація, стандартизація, оцінка відповідності, державний ринковий нагляд та інші види державного нагляду.

В Україні станом на 02.02.2017 рік прийнято 49 технічних регламентів, з яких 26 технічних регламентів стосуються засобів цивільного і протипожежного захисту та продукції з підвищеним ступенем техногенного і пожежного ризику.

Також діє 14 нормативно-правових актів стосовно зазначеної продукції, що мають ознаки технічних регламентів.

Інформацію про види засобів цивільного і протипожежного захисту та продукцію з підвищеним ступенем техногенного і пожежного ризику надано в (табл. 3.6.1).

Статистичні дані, що характеризують ризики пожежі від продукції, надано в (табл. 3.6.2).

Інформацію про спрацювання установок пожежної автоматики на об'єктах, де виникали пожежі, подано в таблиці 3.6.3.

Таблиця 3.6.1

Перелік видів засобів цивільного і протипожежного захисту, продукції з підвищеним техногенним і пожежним ризиками, технічних регламентів, сфера дії яких поширюється на цю продукцію, та органів, відповідальних за нею

Вид продукції	Найменування нормативно-правового акта, дія якого поширюється на відповідний вид продукції	Позначення джерела <i>acquiscommunautaire</i>	Найменування ЦООВ, відповідального за технічне регулювання / державний (ринковий) нагляд
1. Пожежні ліфти; вогнестійкі двері ліфтових шахт	Технічний регламент ліфтів	Директиви: 95/16/ЄС; 2014/33/ЄС	Мінсоцполітики / Держпраці
2. Газові прилади, нагрівальне та опалювальне газове обладнання	Технічний регламент приладів, що працюють на газоподібному паливі	Директива 2009/142/ЄС; Регламент (ЄС) 2016/426	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
3. Вогнегасники	Технічний регламент безпеки обладнання, що працює під тиском	Директиви: 97/23/ЄС; 2014/68/ЄС	Мінсоцполітики / Держпраці
4. Балони з горючими та окислювальними газами	Технічний регламент простих посудин високого тиску	Директиви: 2009/105/ЄС; 2014/29/ЄС	Мінсоцполітики / Держпраці
5. Іграшки	Технічний регламент безпечності іграшок	Директива 2009/48/ЄС	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
6. Системи сигналізації (виявлення, оповіщення) про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій: про	Технічний регламент з електромагнітної сумісності	Директива 2014/30/ЄС	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба

пожежу, горючі та токсичні гази; системи оповіщення про надзвичайні ситуації; засоби аварійного та пожежного провідного зв'язку			
7. Низьковольтне обладнання, виробни, електроізоляційні матеріали для цих виробів, кабелі зі спеціальними пожежними характеристиками, обладнання аварійного та евакуаційного освітлення, пожежні вимикачі	Технічний регламент низьковольтного електричного обладнання	Директива 2014/35/ЄС	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
8. Засоби індивідуального захисту від пожежі, для пожежників і рятувальників	Технічний регламент засобів індивідуального захисту	Директива 89/686/ЄЕС; Регламент (ЄС) 2016/425	Мінсоцполітики / Держпраці
9. Пожежні та рятувальні машини, колісні та гусеничні транспортні засоби спеціалізованого та спеціального призначення; засоби протипожежного захисту машин	Технічний регламент безпеки машин	Директива 2006/42/ЄС	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
10. Засоби цивільного і протипожежного захисту будівель і споруд, будівельні матеріали та виробни, кабелі зі спеціальними пожежними характеристиками для будівель і споруд, засоби безпеки на шляхах евакуації, нагрівальні та опалювальні установки для	Технічний регламент будівельних виробів, будівель і споруд	Директива 89/106/ЄЕС; Регламент (ЄС) № 305/2011	Мінрегіон / Держархбудінспекція; Держпродспоживслужба

будівель і споруд			
11. Пакувальні комплекти для зберігання та захоронення радіоактивних відходів	Технічний регламент щодо пакувальних комплектів для зберігання та захоронення радіоактивних відходів		Держатомрегулювання
12. Засоби протипожежного захисту, засоби захисту на воді для морських суден	Технічний регламент морського обладнання	Директиви: 96/98/ЄС; 2014/90/ЄС	Мінінфраструктури / Укртрансбезпека
13. Закриті джерела іонізуючого випромінювання	Технічний регламент закритих джерел іонізуючого випромінювання	Директиви 2003/122/Євратом; 2013/59/Євратом	Держатомрегулювання
14. Медичні вироби	Технічний регламент медичних виробів	Директива 93/42/ЄЕС	
15. Вибухозахисні системи, вибухозахищене обладнання	Технічний регламент обладнання та захисних систем, призначених для застосування в потенційно вибухонебезпечних середовищах	Директива 2014/34/ЄС	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
16. Цистерни для перевезення небезпечних речовин під тиском	Технічний регламент пересувного обладнання, що працює під тиском	Директиви: 1999/36/ЄС; 2010/35/ЄС	Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
17. Радіообладнання аварійного та пожежного зв'язку	Технічний регламент радіообладнання і телекомунікаційного кінцевого (термінального) обладнання	Директива 1999/5/ЄС	Держспецзв'язку / НКРЗІ
18. Засоби рятування з висоти та системи захисту від блискавки канатних доріг для перевезення пасажирів	Технічний регламент канатних доріг для перевезення пасажирів	Директива 2000/9/ЄС; Регламент (ЄС) 2016/424	Мінсоцполітики / Держпраці
19. Знаки пожежної безпеки, рятувальні знаки (знаки евакуації)	Технічний регламент знаків безпеки і захисту здоров'я працівників	Директива 92/58/ЄЕС	Мінсоцполітики / Держпраці
20. Піротехнічні вироби цивільного	Технічний регламент піротехнічних виробів	Директиви: 2007/23/ЄС;	МВС / (не визначений)

призначення		2013/29/ЄС	
21. Засоби протипожежного захисту прогулянкових суден	Технічний регламент прогулянкових суден	Директиви: 94/25/ЄС; 2013/53/ЄС	Мінінфраструктури / (не визначений)
22. Колісні та гусеничні трактори для сил цивільного захисту	Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів	Директива 2003/37/ЄС; Регламент (ЄС) № 167/213	Мінагрополітики / Держпродспоживслужба
23. Засоби протипожежного захисту залізничних тунелів	Технічний регламент безпеки інфраструктури залізничного транспорту	Директиви: 2008/57/ЄС; (ЄС) 2016/797	Мінінфраструктури / (не визначений)
24. Рідке паливо	Технічний регламент щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив	Директиви 98/70/ЄС; 2005/33/ЄС	Міненерговугілля / (не визначений)
25. Пожежні поїзди; засоби протипожежного захисту рухомого складу залізничного транспорту; матеріали для вагонобудування	Технічний регламент безпеки рухомого складу залізничного транспорту	Директиви: 2008/57/ЄС; (ЄС) 2016/797	Мінінфраструктури / (не визначений)
26. Вимірювальні засоби цивільного і протипожежного захисту	Технічний регламент законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки		Мінекономрозвитку / Держпродспоживслужба
27. Вибухові матеріали промислового (цивільного) призначення; обладнання для їх виробництва	Порядок проведення випробувань розроблених, ввезених в Україну та конверсійних вибухових матеріалів, обладнання для їх виготовлення, засобів механізації, пристроїв та апаратури для вибухових робіт, затверджений наказом Міністерства України з питань надзвичайних	Директива 2014/29/ЄС	Мінсоцполітики / Держпраці

	ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 15.09.2006 № 619; Закон України «Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення»; Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції»		
28. Колісні транспортні засоби загального призначення та масою до 3 т включно для сил цивільного захисту; матеріали для автомобілебудування	Порядок затвердження конструкції транспортних засобів, їх частин та обладнання, затверджений наказом Мінінфраструктури від 17.08.2012 № 521; постанова КМУ від 09.2011 № 738 «Деякі питання сертифікації транспортних засобів, їх частин та обладнання»; Єдині вимоги до конструкції та технічного стану колісних транспортних засобів, що експлуатуються, затверджені постановою КМУ від 22.12.2010 № 1166; Закон України "Про автомобільний транспорт"	Директива 2007/46/ЄС; Регламенти: (ЄС) № 661/2009; (ЄС) № 168/2013	Мінінфраструктури / Укртрансбезпека
29. Повітряні транспортні засоби цивільного захисту; засоби протипожежного захисту та засоби захисту від падіння з висоти для повітряних суден; аеродромні пожежно-рятувальні	Правила сертифікації екземпляра державного повітряного судна України, затверджених наказом Мініборони від 07.02.2012 № 63; Авіаційні правила України, Частина 21 «Сертифікація повітряних суден,	ІСАО; Регламент (ЄС) № 216/2008	Державні повітряні судна: Мініборони Цивільні повітряні судна: Мінінфраструктури / Державіаслужба

машини	пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання, а також організацій розробника та виробника» АПУ-21 (Part-21), затверджені наказом Мінінфраструктури від 17.01.2014 № 27; Повітряний кодекс України		
30. Водні транспортні засоби цивільного захисту; засоби протипожежного захисту, засоби захисту на воді для річкових суден	Закон України «Про транспорт»; Правила класифікації та побудови суден, Руководство по техническому наблюдению за постройкой судов и изготовлением материалов и изделий, затверджені Регістром судноплавства України	Конвенція SOLAS-74; Директиви: 2009/15/ЄС; 2006/87/ЄС; (ЄС) 2016/1629; Регламент (ЄС) № 391/2009	Мінінфраструктури / Укртрансбезпека
31. Пестициди та агрохімікати	Порядок проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затверджений постановою КМУ від 04.03.96 № 295; Закон України «Про пестициди та агрохімікати»	Регламент (ЄС) № 2003/2003	Мінприроди / Держпродспоживслужба
32. Інші засоби цивільного і протипожежного захисту, продукції з підвищеним техногенним і пожежним ризиками	Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції»		

Статистичні дані про пожежі від продукції в 2015 та 2016 роках

Назва виробу	Код	Пожежі			Загинуло			Травмовано			Збитки прямі, тис. грн.			Збитки побічні, тис. грн.		
		2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%
За умов поодинокого прокладання	1	7956	8262	10,7	181	169	9,7	214	212	11,4	398001	408966	24,5	655066	1412545	18,5
За умов прокладання в пучках (групового прокладання)	2	1638	2534	2,2	24	62	1,3	33	64	1,8	126970	61019	7,8	168920	132331	4,8
Електричний щит	601	450	357	0,6	0	0	0,0	3	4	0,2	38864	2375	2,4	86060	12000	2,4
Розетка	603	243	219	0,3	4	4	0,2	22	11	1,2	8293	14019	0,5	16335	20494	0,5
Холодильна техніка	214	179	140	0,2	3	8	0,2	15	8	0,8	9772	6079	0,6	15926	10563	0,4
Розгалужувача коробка	604	168	106	0,2	0	3	0,0	1	4	0,1	6858	1825	0,4	12577	4512	0,4
Подовжувач	609	152	145	0,2	10	7	0,5	4	13	0,2	9303	5297	0,6	14207	10078	0,4
Електролічильник	607	147	127	0,2	1	2	0,1	6	0	0,3	5182	2370	0,3	7999	5072	0,2
Телевізор	401	125	114	0,2	21	10	1,1	11	19	0,6	3587	2351	0,2	6642	5044	0,2
Електрична плита	115	109	84	0,1	25	18	1,3	12	11	0,6	1276	1069	0,1	4019	15083	0,1
Акумулятор	1401	95	54	0,1	0	1	0,0	2	0	0,1	3999	1933	0,2	5800	2981	0,2
Електричний зварювальний апарат	133	91	80	0,1	0	0	0,0	11	5	0,6	10270	3696	0,6	14921	6147	0,4
Світильник	301	69	57	0,1	11	5	0,6	4	2	0,2	2280	1499	0,1	4795	2830	0,1

Назва виробу	Код	Пожежі			Загинуло			Травмовано			Збитки прямі, тис. грн.			Збитки побічні, тис. грн.		
		2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%
лампи розжарювання																
Вимикач	602	30	18	0,0	1	0	0,1	4	1	0,2	1263	315	0,1	2094	876	0,1
Інші електричні розподільні пристрої та апарати	610	59	62	0,1	1	3	0,1	1	1	0,1	3701	5401	0,2	6132	8817	0,2
Електричний конвектор	110	41	28	0,1	2	4	0,1	5	8	0,3	1237	831	0,1	2478	1555	0,1
Електричний масляний радіатор	111	30	23	0,0	3	4	0,2	1	1	0,1	1384	176	0,1	2046	784	0,1
Електрокаміни та інфрачервоні електрообігрівальні прилади	112	44	39	0,1	13	12	0,7	2	6	0,1	957	1341	0,1	2439	2440	0,1
Електричні обігрівальні прилади кустарного виробництва	113	68	61	0,1	24	24	1,3	7	7	0,4	1684	1354	0,1	3301	2871	0,1
Обігрівальні прилади на рідкому, твердому	1502	126	93	0,2	5	4	0,3	2	8	0,1	12657	2154	0,8	16429	15803	0,5

Назва виробу	Код	Пожежі			Загинуло			Травмовано			Збитки прямі, тис. грн.			Збитки побічні, тис. грн.		
		2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%
паливі та газу																
Інші обігрівальні прилади	114	65	115	0,1	14	15	0,7	6	5	0,3	4628	1482	0,3	6922	3854	0,2
Газова плита	1506	199	181	0,3	20	26	1,1	44	33	2,4	3965	4467	0,2	9099	8908	0,3
Газовий зварювальний апарат	1501	84	66	0,1	2	0	0,1	5	8	0,3	11148	1237	0,7	19341	3451	0,5
Газова установка	1504	82	65	0,1	1	2	0,1	14	21	0,7	7597	3972	0,5	9966	7568	0,3
Котел	1301	63	40	0,1	0	2	0,0	2	9	0,1	5225	2399	0,3	7358	5005	0,2
Газовий балон	1505	38	29	0,1	4	4	0,2	24	19	1,3	2096	1087	0,1	3146	2227	0,1
Автотранспортна техніка	1508	672	547	0,9	0	4	0,0	16	14	0,9	47820	39286	2,9	68722	53414	1,9
Двигун на рідкому палеві	1507	53	39	0,1	1	1	0,1	1	0	0,1	7164	7894	0,4	8927	9212	0,3
Вибуховий, запалювальний пристрій, піротехнічний виріб	1511	171	421	0,2	3	4	0,2	4	5	0,2	25350	100087	1,6	29466	147752	0,8
Хімічні волокна (вироби), полімерні матеріали	1513	61	71	0,1	1	0	0,1	4	1	0,2	19410	2376	1,2	25736	4434	0,7
Піч, димар	1510	508	4185	6,9	266	241	14,2	129	87	6,9	174737	113174	10,7	315393	242038	8,9

Назва виробу	Код	Пожежі			Загинуло			Травмовано			Збитки прямі, тис. грн.			Збитки побічні, тис. грн.		
		2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%	2016	2015	питома вага, %%
		7														
Легкозаймисті, горючі рідини, нафтопродукти	1514	1095	939	1,5	15	21	0,8	68	55	3,6	176860	94755	10,9	215667	171453	6,1
Сірник	1519	34786	37668	46,9	244	322	13,0	245	317	13,1	257391	251940	15,8	1076838	1539086	30,4
Недопалок	1520	16404	17999	22,1	881	885	47,1	320	313	17,1	65147	56351	4,0	418844	583373	11,8
Свічка	1518	187	161	0,3	32	27	1,7	20	14	1,1	3661	86099	0,2	9372	118245	0,3
Торф	1516	366	435	0,5	0	0	0,0	0	0	0,0	2	23	0,0	15584	80275	0,4
Сільськогосподарська продукція	1517	88	59	0,1	0	0	0,0	0	0	0,0	1662	11040	0,1	4317	13596	0,1
Інші вироби, пристрої, матеріали, речовини, що не включено до переліку	1521	2046	3062	2,8	41	28	2,2	34	43	1,8	102867	102562	6,3	154203	936264	4,4
Інші		854	900	1,2	18	26	1,0	55	28	2,9	62264	53841	3,8	93253	398078	2,6
Всього		74221	79585	100,0	1872	1948	100,0	1351	1357	72,2	1626531	1458141	100,0	3540341	6001057	100,0

Таблиця 3.6.3

Інформація про спрацювання установок пожежної автоматики на об'єктах, де виникали пожежі, за 2015 та 2016 роки

Рік	Установка пожежогасіння				Установки пожежної сигналізації		Системи протидимового захисту	
	пожежа ліквідована	пожежа локалізована	завдання не виконала	не спрацювала	завдання виконала	не спрацювала	спрацювала	не спрацювала
2015	7	4	1	3	234	25	12	4
	15				259		16	
	290							
2016	9	3	2	6	169	43	5	5
	20				212		10	
	242							

З ратифікацією Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII *Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* у нашій країні розпочато другий етап *Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу*, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV.

Реалізуючи «План заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014—2017 роки», прийнято нову редакцію Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», який введено в дію з 10.02.2016, та внесено зміни до Законів України «Про загальну безпечність нехарчової продукції» і «Державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

Для реалізації цих законів розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 844-р схвалено «Стратегію розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року», постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1057 оновлено «Перелік сфер діяльності, в яких центральні органи виконавчої влади здійснюють функції технічного регулювання», та розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів продукції щодо яких здійснюється державний ринковий нагляд».

Зазначеною постановою Кабінету Міністрів України Державній службі України з надзвичайних ситуацій надано повноваження щодо виконання функцій технічного регулювання у таких сферах діяльності, як цивільний захист, техногенна і пожежна безпека, гідрометеорологічна діяльність (у тому числі засоби протипожежного захисту; засоби цивільного захисту (крім виробів медичного призначення та лікарських засобів); пожежобезпечність продукції (крім видів продукції, які включені до сфер діяльності, в яких функції технічного регулювання здійснюються іншими центральними органами виконавчої влади, і стосовно яких встановлені вимоги щодо пожежобезпечності).

Зазначеним проектом постанови Кабінету Міністрів України передбачається надання Державній службі України з надзвичайних ситуацій повноважень щодо здійснення державного ринкового нагляду піротехнічних виробів.

Реалізуючи функції технічного регулювання, Державною службою України з надзвичайних ситуацій у 2016 році розроблено проект Технічного регламенту засобів цивільного захисту, сфера дії якого поширюється також на засоби протипожежного захисту. Цей проект технічного регламенту планується подати на затвердження до Кабінету Міністрів України в 2017 році.

Іншими центральними органами виконавчої влади в 2016 році розроблено нові редакції технічних регламентів та внесено зміни до технічних регламентів, назви яких надано у позиціях 4, 6, 15, 18, 23, 24, 26 таблиці 1.

Для виконання вимог технічних регламентів та Закону України «Про загальну безпечність нехарчової продукції» у 2016 році технічним комітетом стандартизації «Пожежна безпека та протипожежна техніка» (ТК 25) та УкрНДЦЗ розроблено 42 національні стандарти стосовно засобів протипожежного захисту та продукції з підвищеним ризиком пожежі.

Проблемами, які потребують вирішення у сфері цивільного захисту, є:

- 1) удосконалення «Порядку обліку пожеж та їх наслідків» з метою забезпечення надання статистичних даних про пожежі від усіх видів продукції, що є об'єктами технічного регламенту;
- 2) удосконалення «Порядку ведення обліку надзвичайних ситуацій» з метою забезпечення надання інформації про причетність продукції до виникнення дрібномасштабних та великомасштабних техногенних аварій;
- 3) удосконалення «Порядку проведення розслідування та ведення обліку

нешасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» з метою забезпечення надання інформації про загибель і травмування рятувальників з причин, пов'язаних з користуванням засобами цивільного і протипожежного захисту та іншою продукцією;

4) удосконалення Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру, який має передбачати надання інформації щодо травматизму та загибелі людей, причинами яких є продукція;

5) забезпечення узагальнення органом ліцензування даних про несправності засобів протипожежного захисту, виявлені організаціями, що надають послуги з виконання робіт протипожежного призначення;

6) забезпечення прийняття Технічного регламенту засобів цивільного захисту та інших технічних регламентів, що розробляються на основі актів ЄС;

7) забезпечення розроблення проекту Технічного регламенту аерозольних розпилювачів на основі Директиви Ради 75/324/ЄЕС, якою встановлено технічні вимоги до розпилювачів, що містять горючі і токсичні речовини, та вогнегасних аерозольних розпилювачів, для нормативної підтримки національного законодавства у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, (техногенної безпеки), що адаптується до вимог Директиви 2012/18/ЄС;

8) забезпечення приведення нормативно-правових актів у відповідність до вимог законодавства у сфері технічного регулювання;

9) забезпечення Державною службою України з надзвичайних ситуацій організацію та фінансування робіт із стандартизації у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки;

забезпечення акредитованого Науково-дослідного центру «Пожежна безпека» при УкрНДЦЗ сучасним устаткуванням для випробування засобів цивільного і протипожежного захисту та продукції на пожежну небезпеку та оцінювання їх відповідності вимогам технічних регламентів.